

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Кафедра клінічної психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

Психологічні особливості задоволеності шлюбом у жінок

Виконала:

студентка 2-го курсу групи ПМ - 202
спеціальності 053 Психологія
освітньо-професійна програма Клінічна
психологія

Кулешова Валерія Євгенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

д.мед.н.

(наукова ступінь, вчене звання)

Полшкова Світлана Геннадіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Робота рекомендована до захисту
рішенням кафедри клінічної психології

Протокол № _____ від «_____» червня 2022р.

Зав. кафедри _____ д.психол.н.,с.н.с. Лисенко Ірина Павлівна
підпис (наукова ступінь, вчене звання ,прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАДОВОЛЕНOSTІ СІМЕЙНИМ ЖИТТЯМ У НЕ ОФІЦІЙНОМУ І ОФІЦІЙНОМУ ШЛЮБІ	8
1.1. Соціально-психологічна характеристика шлюбу та його різновидів	8
1.2. Поняття задоволеності шлюбом як психологічного феномену та її особливості	11
1.3. Теоретичні аспекти психологічних розбіжностей в задоволеності сімейним життям в офіційному і не офіційному шлюбі	13
1.4. Фактори що впливають на задоволеність жінок шлюбом	17
Висновки до 1 розділу	23
РОЗДІЛ 2. ДИЗАЙН ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	26
2.1. Структура і методи емпіричного дослідження	26
2.2. Опис та аналіз вибірки	29
Висновки до розділу 2	37
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАДОВОЛЕНOSTІ СІМЕЙНИМ ЖИТТЯМ У НЕ ОФІЦІЙНОМУ І ОФІЦІЙНОМУ ШЛЮБІ	40
3.1. Аналіз та інтерпретація емпіричного дослідження задоволеності жінок шлюбом які знаходяться в офіційному шлюбі та не офіційному шлюбі	40
3.2. Аналіз та інтерпретація емпіричного дослідження особливостей задоволеності жінок шлюбом загалом	48
3.3. Практичні рекомендації	52
Висновки до розділу 3	56
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	68
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

Актуальність проблеми. Взаємодія в шлюбі є однією з найбільш складних і актуальних проблем, що привертають особливу увагу психологів. Соціальна психологія в нашій країні звернулася до дослідження подружжя як малої групи порівняно недавно. Найчастіше у дослідженнях, які присвячені вивченню функціонування родин, виокремлюють соціально-психологічний клімат сім'ї як показник успішної взаємодії пари, результат багатьох складових сімейного життя та їх своєрідний фокус.

У рамках загального підходу до вивчення якості шлюбу феномен задоволеності шлюбом вивчається в психології в країні та за кордоном близько сорока років. За цей період було виявлено ряд факторів, які підтверджують складність і багатство підходів, які розглядають це поняття. Але оскільки сімейні інститути з часом істотно змінилися, вивчення задоволеності шлюбом завжди є актуальною проблемою.

В останні роки, як зазначають багато сучасних науковців у галузях психології, соціології, демографії, у розвитку сімейної системи спостерігається ряд нових явищ - зростає рівень самотності населення, збільшується число розлучень, збільшення числа пар "child free", зростання кількості пар, які не одружуються, зростання впливу гендерного розподілу ролей в сім'ї. Усі ці зміни потребують ґрунтовного розуміння процесів, що відбуваються в сучасній сім'ї, щоб застосувати ці знання у процесі оптимізації взаємин у шлюбі при консультуванні молоді та підготовці до особливостей сімейного життя.

На складність вивчення подружніх стосунків впливає багато факторів: По-перше, складність сім'ї як психосоціальної системи, оскільки сім'я включає в себе велику кількість різноманітних зв'язків, стосунків і відносин, і на їх формування сильно впливають не тільки персональні характеристики кожного з членів сім'ї, а також соціальне середовище, звичаї, традиції, соціально-економічні умови, культурні та релігійні особливості, гендерна політика, тощо. По-друге, відсутній

єдиний підхід до вивчення особливостей сім'ї, єдине розуміння їх природи та структури – загальна теорія, яка могла б послужити основою для вивчення сім'ї, ще не сформована, а натомість існує велика кількість шкіл з різними тенденціями та напрямками до вивчення сім'ї, які часто важко порівнювати. По-третє, тема сімейної психології – це сфера суспільного життя, на яку впливають соціальні упередження та на її опис великий вплив має повсякденний досвід.

У кожного свій сімейний досвід, і часто саме з нього починають намагаючись розібратися в сімейних стосунках загалом. І, звичайно, сімейні дослідження ускладнюються закритістю (інтимністю) багатьох сімейних подій та їх мінливістю, позбавленою чіткого окреслення. Аналіз літератури показує, що питання, безпосередньо пов'язані з якістю шлюбу, не були розроблені повністю, як і сама концепція якості шлюбу. Дослідження в цьому напрямку переважно передбачають вивчення деяких аспектів якості подружжя: стабільності шлюбу, сумісності шлюбу, ролі сім'ї в суспільстві, тощо. Лише деякі автори досліджували сімейні відносини з точки зору саме сімейних стосунків і вивчення суб'єктивної оцінки кожного з подружжя про свій шлюб. Вчені з різних країн зробили багато спроб узагальнити та класифікувати фактори, які впливають на якість сімейних стосунків і задоволеність шлюбом його учасників.

В Україні не так давно стало звично, навіть модно, коли чоловік і жінка живуть разом, як сім'я, не реєструючи шлюб. Одні розглядають це явище як випробування, інші як вільні та безперешкодні стосунки в паспорті, які є сильніший за шлюб. Також став популярним статус пар "child free", великий вплив має гендерна політика зараз, чоловіки більше не мають брати лише на себе обов'язки по забезпеченню сім'ї, не тільки жінка може піти у декрету відпустку. Сильні та слабкі сторони та вплив цих факторів на задоволеність шлюбом українських жінок можна побачити, проаналізувавши реальні подружні стосунки та задоволеність ними і ми спробуємо це з'ясувати в цій статті.

Теоретико-методологічними засадами дослідження є загальнонаукові принципи пізнання; інтегративні, системні та суб'єктивні методи дослідження;

специфічні методологічні принципи дослідження: соціальна детермінація, потенціал і актуальність, оптимальність дослідження з питань задоволеності шлюбом. (Ю.Є Альошина, Т. В.Андреева, Л.Я.Гозман, С.І.Голод, С.В.Ковалев, В.І Косачева, В.А.Сисенко, А.Ю, Дж. Левінджер, Шавлова А. В.).

Об'єкт дослідження - задоволеність шлюбом;

Предмет дослідження – психологічні особливості задоволеності шлюбом у жінок

Мета даної роботи полягає у виявленні особливостей задоволеності шлюбом у жінок.

Завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз понять «шлюб», «сім'я», «громадянський» і «цивільний шлюб»; з'ясувати поняття задоволеності шлюбом як психологічного феномену та його особливості;
2. Розробити дизайн дослідження особливостей задоволеності шлюбом у жінок в офіційному і неофіційному шлюбах;
3. Розробити дизайн дослідження особливостей задоволеності шлюбом у жінок
4. Провести емпіричне дослідження особливостей задоволеності шлюбом у жінок загалом та в окремих групах (ті що в офіційному і не офіційному шлюбах
5. Розробити практичні рекомендації

Теоретичне значення дослідження полягає у розширенні та поглибленні наукових знань про особливості задоволеності жінок шлюбом, що у свою чергу дасть можливість повніше відтворити уявлення про задоволеність шлюбом психологічний феномен.

Наукова новизна. В результаті проведення математичної обробки даних і зрівняння груп за критерієм Мана-Уїтні та Стьюдента ми отримали розбіжності за шкалами у групах жінок що були в офіційному та не офіційному шлюбі :

- стажу в шлюбі (довшій шлюб у одружених жінок)

- кількості дітей (неodrужені мають менше дітей)
- готовності до шлюбної взаємодії (одружені жінки мають кращий рівень підготовки до шлюбу)
- розподілом відповідальності за якість сексуальних стосунків у парі (егалітарний розподіл в обох групах, проте тяжіють до різних полюсів)

Проте головна гіпотеза в тому що, рівень задоволеності шлюбом в жінок з різним соціальним статусом (заміжні та не заміжні) буде різним – не підтвердилася. За результатами дослідження робимо висновок, що форма шлюбу не впливає на задоволеність шлюбом жінок.

За результатами регресійного аналізу було визначено 6 факторів, що впливають на задоволеність шлюбом жінок, а саме : стаж у шлюбі (довжина стосунків), досвід у дитинстві (чи були батьки задоволені шлюбом), рівень готовності до шлюбу, кількість дітей, відповідальність за емоційний клімат у сім'ї, відповідальність за формування культурних звичок і традицій у сім'ї.

Практичне значення. Це дослідження може визначити детермінанти задоволеності сімейним життям Українських жінок загалом та чи відрізняються детермінанти задоволеності шлюбом жінок у різних формах шлюбу, що допоможе в консультуванні жінок з приводу незадоволеності шлюбних відносин та допоможе у консультуванні сімей.

Методи дослідження:

1. Теоретичні методи: аналіз літературних джерел, узагальнення, порівняння, систематизація, класифікація.
2. Емпіричні методи: авторська анкета; методика на визначення особливостей розподілу ролей у сім'ї (Ю. Є. Альошина, Л.Я. Гозман, Є.М. Дубовська); тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І.Ф.Юнди); тест-опитувальник задоволеності шлюбом (В.Століна, Т.Романова, Г.Бутенко).
3. Статистичні методи за допомогою програми Jamovi

Характеристика вибірки : Об'єм вибірки досліджуваних становить 120

жінок. Середній вік досліджуваних становить приблизно 31 рік. У вибірці представлені досліджувані в основному від 21 до 50 років, різних соціальних статусів та професій (студенти різних спеціалізацій, державні службовці, медпрацівники, торгові представники, економісти, психологи, менеджери з персоналу та ін.), освіти (повна вища, неповна вища) та ін. Середні стаж у шлюбі – 6 років, від 1 року разом, до 20 років разом. Всі респонденти у шлюбі стажем до 19 років, кількість дітей до трьох . Половина респонденток в офіційною шлюбі і половина в не офіційному шлюбі

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАДОВОЛЕНОСТІ СІМЕЙНИМ ЖИТТЯМ У НЕ ОФІЦІЙНОМУ І ОФІЦІЙНОМУ ШЛЮБІ

1.1. Соціально-психологічна характеристика шлюбу та його різновидів

Слово "шлюб" бере початок від давньослов'янського слова "шлюб" — святкова обіцянка. "Шлюбитись" — означає домовитись.

За Вербецьом В.В.[1] шлюб (офіційний) — союз між чоловіком і жінкою, він є повністю добровільний, права між ними рівні і спрямований цей союз на створення сім'ї. Шлюб — визнається суспільством, його юридично санкціонує держава маючи на меті створення сім'ї, її легітимізацію у суспільстві. Шлюб — та форма соціальних відносин між чоловіком і жінкою, яка змінюється історично. За допомогою шлюбу соціум регулює та розширює статеве життя пари, встановлює подружні та батьківські права та обов'язки.

А.Г.Харчев пропонує розглядати шлюб як "історично-мінливу соціальну форму відносин між чоловіком і жінкою, якою суспільство безпосередньо упорядковує і легалізує їх сексуальне життя та встановлює подружні і батьківські обов'язки" [2].

Інститут шлюбу для регулювання стосунків між жінкою і чоловіком у шлюбі створив цілу сукупність норм і санкцій. То є такі соціо-культурні норми які регулюють стосунки між чоловіком та жінкою та встановлюють систему взаємних прав і обов'язків, важливих для функціонування інституту сім'ї. Стосунки подружжя регулюються нормами права і соціальними очікуваннями.

На даний момент відома велика кількість форм шлюбних стосунків:

- полігамія — шлюб двох і більше партнерів. Полігамія може бути досягнуто за допомогою варіанту, коли чоловік має дві або більше дружин, і поліандрії - коли жінка виходить заміж за кількох чоловіків одночасно;
- груповий шлюб — дозволяє кільком нерозлученим чоловікам і жінкам жити

разом в одній сім'ї одночасно і притаманна така форма;

- моногамія — шлюб між одним чоловіком та однією жінкою;
- ендогамний (шлюб між членами однієї соціальної групи) та екзогамний (шлюб між членами різних соціальних груп);
- шлюб за розрахунком. Останнє походить із міркування «всі мої однолітки виходять заміж, як би я не запізнився»;
- рівний, нерівний (вікова різниця, економічна нерівність партнерів);
- гостьовий — коли пара живе у різних помешканнях, зустрічаючись декілька разів на тиждень;
- цивільний шлюб - стосунки чоловік та жінки, які мають всі атрибути подружжя крім офіційного оформлення у органах державної влади;
- конкубінат — стосунки між одруженим чоловіком із не одруженою жінкою і у них є спільні діти;
- свінгерство – шлюб людей який включає обмін дружинами та чоловіками.

Отже, шлюб — це договір між трьома сторонами — чоловіком, жінкою та державою. У багатьох суспільствах держава проводить лише законну реєстрацію шлюбу, а освячення здійснює церква. Вінчання біля церковного вівтаря вважаються найпотужнішою формою закріплення шлюбу. Однак при укладенні шлюбу держава не може гарантувати його протяжність, а отже чоловік або жінка можуть колись подати заяву на розлучення. Можливість розірвання шлюбу символізує особисту свободу.

Тепер звернемося до тлумачення поняття «громадянський» шлюб. Почнемо з термінології. У народі чоловік і жінка, які проживають разом в одному помешканні і мають стосунки та ведуть господарську діяльність разом без реєстрації шлюбу, називають «цивільним шлюбом». Походження цієї фрази незрозуміло. Фактичні шлюбні відносини, швидше за все, називають цивільним шлюбом, оскільки відносини його учасників регулюються цивільним, а не сімейним правом. Є таке слово «комкубінат» (лат. concubinatus — від con — разом і cubo — лежати, змішувати) яке часто можна зустріти в словниках юристів, яке визначає це явище. У

Римській імперії конкубінат був відомий як бар'єрний шлюб, фактичний шлюб між чоловіком і жінкою, який перешкоджав законному шлюбу через якісь бар'єри (різне громадянство або соціальний чи економічний статус).

Сьогодні значення цього слова дещо змінилося, і під конкубінатом розуміють проживання чоловіка і жінки в сім'ї, без реєстрації шлюбу. Згідно з чинним законодавством України шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у Державному реєстрі (далі РАЦС). Це визначення шлюбу визначає Стаття 21 Сімейного кодексу України (далі – СК).

На перший погляд, конкубінат є альтернативою офіційним шлюбним відносинам. Міцність цього взаємозв'язку залежить від суб'єктивного ставлення як чоловіків, так і жінок, а не від офіційності цих стосунків. Відносини, вільні від формалістичного тягаря, дозволяють його учасникам вийти з них у будь-який час без «надмірної» бюрократії у вигляді судів та походів до реєстру. У цьому дослідженні ми використовуємо термін «неофіційний шлюб», оскільки це дослідження стосується психології, а не юриспруденції, і ця фраза найкраще відображає характер відмінностей у характеристиках досліджуваних форм шлюбу. Сім'я є складнішою системою стосунків, ніж шлюб, тому що вона зазвичай пов'язує не тільки чоловіка та жінку, а й їхніх дітей. Оскільки сім'я є об'єктом вивчення в різних науках, то в літературі існують різні визначення. Сім'я - це соціальний інститут і водночас невелика соціальна група з організацією яка визначена історично, усі її члени об'єднані подружніми та родинними стосунками, взаємним проживанням і взаємною моральною відповідальністю перед соціумом за реалізацію потреби суспільства у відтворення суспільства [3].

Педагогіка відзначає, що «сім'я – соціальна група, що складається з поєднаних шлюбом чоловіка і жінки, їх дітей (власних або всиновлених), інших осіб, пов'язаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів»[1]. Соціологія визначає поняття ще ширше: «Сім'я — соціальний інститут і соціальна група, організаційна структура якої історично визначена і члени якої пов'язані між собою шлюбними чи кровними узами, суспільним життям і взаємними моральними

обов'язками. Соціальна необхідність виникає з того факту, що суспільство вимагає фізичне та психічне відтворення населення [2].

Законодавство Українське законодавство визначає сім'ю, навіть якщо одна особа розлучена [4].

Серед усіх визначень, можливо, найбільш вдалим є наступне визначення сім'ї – де це основа суспільства, головний центр, що забезпечує відтворення суспільства, сім'я завжди в центрі всіх соціально-економічних процесів. Сім'я джерело духовного зростання та матеріального благополуччя людини, через яке наступні покоління передають життєві цінності, досвід, навички, що ц своєю чергу формує менталітет держави [1; 5; 6]

1.2. Поняття задоволеності шлюбом як психологічного феномену та її особливості

Ю.Е. Альошина говорить, що задоволеність подружнім життям та стабільність шлюбу є досить корелюючими рисами.

Крім того, існує думка, що ці феномени являють собою різні рівні відносин подружжя [8].

Перший, і найпоширеніший, це рівень стабільності шлюбу з правової точки зору, маємо на увазі що розлучення не відбувається

Другий рівень — «адаптаційні можливості подружжя»; коли не тільки не існує ситуації розлучення або близької до розлучення, але, що важливіше у партнерів є спільні риси в розподілі обов'язків у сім'ї загалом, у вихованні дітей та побутові звички.

Третій шар найглибший. Це рівень «успішності» або «успіху» у шлюбі, який характеризується збігом цінностей, планів на майбутнє та бажань подружжя.

Задоволеність шлюбом - це не що інше, як суб'єктивний погляд на подружжя через призму соціокультурних норм, на ефективність сім'ї у задоволенні своїх індивідуальних потреб.

Наукове поняття задоволеності шлюбом пояснюється наступним чином. Воно виражає задоволеність шлюбом як особливість «суб'єктивної оцінки кожним з

подружжя характеру їхніх взаємин» [9]. Сім'ї розглядаються з точки зору їх власної динаміки, подібно до процесу в малій групі. Поширеним синонімом терміну «задоволеність шлюбом» є «подружній успіх». «Згуртованість сім'ї», «Сумісність у шлюбі» тощо.

У соціології задоволеність шлюбом визначається як «суб'єктивної оцінки кожним із подружжя характеру їхніх стосунків» [10; С. 12]. У психології при порівнянні почуттів подружніх і розлучених пар параметри стабільності подружжя використовують для виявлення основних факторів, що характеризують сім'ю. Сьогодні багато авторів виділяють окремо поняття «задоволеність шлюбом» і «стабільність шлюбу» у своїх працях [9; 11; 12; 13; 14]. Як зазначають багато емпіричних досліджень, стабільність у шлюбі та задоволеність шлюбом є досить корелюючими рисами [12; 15].

Шавлов А.В. дає таку інтерпретацію поняття «задоволеність шлюбом» де, «подружня задоволеність шлюбом є, ні що інше, як суб'єктивне сприйняття подружжям крізь призму соціокультурних норм ефективності функціонування сім'ї у плані задоволення їх індивідуальних потреб» [16; с.121]. З чого слід, що незадоволення особистих потреб у шлюбі може бути однією з чинників які впливають задоволеність шлюбом.

За Смірноюю Н.В. задоволеність шлюбом можна назвати як відповідність між очікуваннями і реальністю , або ж суб'єктивно пережиті почуття задоволення і незадоволення при оцінці подружжя в різних аспектах шлюбу.

Психологічна література виділяє так звану загальну задоволеність шлюбом і задоволеність окремими аспектами подружжя, яка складається з ряду оцінок його різних сторін залежно від вимог, що пред'являються до особистості партнера і до обставин сімейного життя. Отже, необхідно враховувати і всебічно вивчати фактори, що впливають на задоволеність подружжя шлюбом [17].

Отже, задоволеність шлюбом складне і багатовимірне поняття, яке нерозривно пов'язане ще з рядом психологічних характеристик таких як стійкість шлюбу, стабільність шлюбу, що разом відображають якість шлюбної взаємодії. В нашому

дослідженні задоволеність шлюбом розглядається як окрема характеристика, (як розглядає її Смірнова Н.В.) що позначає якість шлюбу і вимірюється з допомогою моношкальної методики Століна і Пантілеєва.

1.3. Теоретичні аспекти психологічних розбіжностей в задоволеності сімейним життям в офіційному і не офіційному шлюбі

Вивченням характеристик, що впливають на задоволеність шлюбом, займалися багато дослідників. Вивченням характеристик, які впливають на задоволеність шлюбом займалося величезна кількість дослідників з усього світу. Найкращою моделлю яка б системно і комплексно розглядала якість і стабільність подружніх стосунків була створена американськими дослідниками Lewis та Spanier's наприкінці 1970-х років із де опрацювали понад 300 тестів. Вони визначили 40 ключових маркерів успіху в шлюбі, поділені на 14 груп, надавши три фактори по порядку:

- а) до шлюбу;
- б) соціально-економічні;
- в) інтер-персональні та внутрішньо-парні.

Більше двох третин зазначених ними конкретних параметрів, які позитивно вплинули на якість шлюбу, були суто психологічними. Автори моделі якості шлюбу відзначили, що більшість їх параметрів характеризують ступінь подібності та згоди між подружжям у міжособистісних стосунках за різними параметрами [18].

Цей принцип згоди — узгодженості — лежить в основі великої кількості інструментів, які використовуються для вимірювання якості стосунків.

Цікаве дослідження Г. Навайтса продемонструвало дуже складний зв'язок між успіхами чоловіків на роботі та сімейними стосунками: сімейні складності проявляються у моменти професійних (а отже, і фінансових) невдач та у різкому покращенні матеріального становища [19].

У новіших дослідженнях, пари розподіляються на три групи:

- які мають традиційний розподіл ролей, де дружини виконує від 72% (працює

) всіх справ до 80% усіх справ, якщо вона домогосподарка, спільно виконують від 25%(якщо жінка працює) до 19%(якщо жінка домогосподарка) і виключно чоловік робить 3% від усіх сімейних справ (при працюючій дружині) до 1% від усіх сімейних обов'язків(якщо жінка не працює)

- які мають егалітарний розподіл ролей, де дружини без чоловіків виконують 33% роботи по дому (якщо працюють) і 39% (якщо домогосподарки), чоловіки виконують 9% і 0% відповідно, але на чоловіків припадає 58% і 61% усіх робіт. відповідальність.

У сім'ях з егалітарним , більш рівним розподілом ролей жінки показують більший рівень задоволеності своїми стосунками, ніж у сім'ях із традиційним розподілом ролей. У той час як домогосподарки в рівних стосунках були найбільш задоволені своїм шлюбом, домогосподарки в традиційних сім'ях були найменш задоволені. Жінки з традиційних родинних сімей також були менш задоволені роллю домогосподарки, ніж жінки з егалітарних сімей [18]. Тому задоволеність шлюбом також пов'язана з розподілом обов'язків між партнерами у шлюбі.

У той час як домогосподарки в рівних стосунках були найбільш задоволені своїм шлюбом, домогосподарки в традиційних сім'ях були найменш задоволені. Жінки що працюють з традиційним розподілом у сім'ях також були менш задоволені своєю роллю, ніж жінки з егалітарним розподілом обов'язків у сім'ях [18]. Результати підтверджують дуже велику залежність задоволеності шлюбом від розподілу обов'язків між чоловіком і дружиною.

Результати досліджень Андрєєвої та Ю.А.Бакуліної [20, с.142] показали що, задоволеність чоловіків і жінок у шлюбі в середньому однакова. Але чоловіки не показали істотного впливу уявлень про традиційність розподілу сімейних ролей на задоволеність шлюбом; серед жінок виявили слабкий зв'язок між задоволеністю шлюбом і їх уявленнями про традиційний розподіл ролей у сім'ї. Аналіз даних отриманих О. В. Шишкіною [21, с. 148-149] з подружньої пари, яка прожила в шлюбі 16-17 років, показали що чоловіки задоволені своїм шлюбом більше, ніж їхні дружини. Така різниця в отриманих результатах співпадає з результатами західних

досліджень, де жінки також показують нижчий рівень задоволеності шлюбом.

Можливо причина такої різниці така сама яку отримала ОА. Добриніна у своєму дослідженні [22], де виявилось що жінки більш вимогливі за чоловіків в оцінці психосоціального клімату сім'ї. Для жінок пріоритетним показником стабільного шлюбу є справедливий розподіл навантаження у подружжі, повноцінний сімейний відпочинок, гендерна гармонія, взаєморозуміння з дітьми, приємна психологічна атмосфера, спілкування, дружні почуття та турбота. У чоловіків є інший ідеал: спільні інтереси, в тому числі і сексуальні.

Отже, вважається, що визначальним фактором задоволеності жінок своїм шлюбом є взаємна підтримка у шлюбних стосунках.

Вітчизняні та зарубіжні дослідження показали так само як и результати дослідження Ю. Є Альшиної[11] показали, що після народження дитини задоволеність подружніх пар починає падати. Коли діти були маленькими, розподіл ролей задовольняв обох у подружжі: дружина брала на себе суто жіночі завдання та обов'язки, пов'язані з домом і сім'єю, а чоловік переважно був пов'язаний з роботою. Однак, коли дитині виповнюється 3-4 роки і для догляду за нею вже не потрібні особливі жіночі якості, задоволеність шлюбом падає. Коли відпустка по догляду за дитиною закінчується, жінки повертаються на роботу, подвоюючи тягар. Передача догляду за дитиною та хатні зобов'язання обмежують свободу чоловіка, у тому числі в його важливих для нього професійних справах, що суперечить стереотипам щодо розподілу ролей у сім'ї. Щоб позбутися тиску дружини, чоловік стає дедалі пасивнішим, а дружина — все більш вимогливою і повчальною. В результаті позиції членів сім'ї з обох сторін зіткнулися з гендерними установками, ніби помінялися ролями: дружина стала активною, а чоловік – пасивним [11].

Розглянемо соціально - психологічні особливості незареєстрованих шлюбів. За даними американських дослідників, не оформлене в установленому порядку спільне життя породжує багато з проблем, що стосуються побудови відносин, з якими стикаються і молодята. Наприклад, конфлікти, що виникають, необхідно вирішувати в складному процесі перемовин досягаючи загальних домовленостей

[24]. Як і в подружжі з його типовими ролями та очікуваннями, щире і відкрите спілкування пов'язане з постійною напругою, і воно, можливо, навіть більш важливе і вимагає більшої праці всередині розпливчастих кордонів не офіційного співжиття [25]. Перед парою в «цивільному» шлюбі стоїть питання збереження вірності і постійності у відносинах. За даними американських досліджень, і чоловіки і жінки, пов'язані відносинами просто життя разом, частіше зраджують своїм партнерам, ніж подружжя [26]. Ця обставина може вносити велику напругу у такі відносини в порівнянні з подружніми парам [27].

Співмешканці часто не наважуються піднімати питання вірності [24]. Американський психотерапевт Д. Деліс пояснює це тим, що в такому союзі зазвичай складається провідний партнер, від якого залежить, чи збережуться відносини, і підлеглий, який більш емоційно залучений в ці відносини і більше «тримається» за них. У цьому випадку «підлеглий» партнер згоден на будь-які умови, аби зберегти зв'язок з «провідним» [25].

Деякі пари розглядають стосунки на стороні як табу, погоджуючись не обговорювати дану тему. Інші домовляються, що кожен може вступати в стосунки на стороні, хоча зазвичай цього домагається один з партнерів, другому ж доводиться неохоче погоджуватися [25].

Існують дані опитування російських студентів 18 - 23 років, згідно з якими до сексуальних зв'язків крім постійного партнера неохоче ставляться 53,1 % дівчат і лише 27,5 % юнаків. Відповідно, більшість юнаків допускають можливість зради основній партнерці, вважаючи, ймовірно, зручним такий стан речей, коли є постійна партнерка, відносини з якою ні до чого не зобов'язують. Дівчата дивляться на постійні інтимні стосунки більш серйозно. У Великобританії такого неузгодженості між статями не існує: більшість юнаків (66,2 %) і дівчат (77,7 %) не схвалюють сексуальні зв'язки крім постійного партнера [29].

У невеликому дослідженні студентів Кемеровського університету (n = 55 осіб) з'ясувалося, що з усіх форм шлюбно - сімейних відносин дві третини студентів вибрали зареєстрований шлюб, і лише одна третина обрала незареєстровані

офіційно стосунки («цивільний шлюб») і лише 3,5 % хотіли б жити на самоті . Дівчатами вказали також і свій варіант, який передбачав розвиток відносин з партнером, де існувало початкове проживання разом на ранніх стадіях стосунків із подальшою офіційною реєстрацією шлюбу. Дівчата , які вибирають незареєстрований шлюб , відзначали у ньому такі привабливі сторони : гарантія більшої свободи , менше зобов'язань і відповідальності , можливість розійтися без зайвих проблем і в той же час краще дізнатися один одного. Юнаки , які вибрали цю форму шлюбно - сімейних відносин , дотримуються приблизно тієї ж точки зору , що і дівчата. Переваги законного, юридично зареєстрованого шлюбу велика частина юнаків і дівчат бачать у більшій впевненості, стабільності , надійності , відповідальності один за одного , почутті спокою , можливості завести дітей [30].

Отже , аналіз психологічної літератури з питання про офіційний і не офіційний шлюб показують, що в якості соціально - психологічного феномена незареєстрований союз чоловіка і жінки несе в собі багато в чому всі труднощі шлюбного союзу, причому багато з цих проблем поглиблюються (такі, як питання вірності, прийняття на себе нових ролей), в той же час позитивні властивості шлюбних відносин - їх стабільність , надійність , можливість (і бажання) народження і виховання дітей - у більшості випадків відсутні.

На особистісному рівні партнери , які віддають перевагу незареєстрованому співжиттю, також мають свої особливості: більший лібералізм , відкидання моральних норм , при цьому вони більш своїх одружених однолітків тривожні, насторожені , мають « фобії сім'ї» , обирають цінності самореалізації і задоволень, відкидаючи цінності сім'ї і дітей. Свої відносини розглядають у термінах романтизму , спілкування , гедонізму , властивих більш ранньому віковому періоду - підліткового і юнацького , що може свідчити про небажання переходу до зрілості і прийняття пов'язаних зі зрілістю зобов'язань [7].

1.4. Фактори що впливають на задоволеність жінок шлюбом

Задоволеність шлюбом – це суб'єктивна та індивідуальна оцінка подружніх стосунків та якості шлюбу, що є ефективним фактором протистояння

психологічному тиску на жінку та гарантією більш щасливого життя загалом. Саме тому багато досліджень було проведено задля того аби визначити рівень задоволеності жінки шлюбом жінки і пов'язані з ним фактори.

Результати останніх досліджень задоволеності шлюбом вказують такі фактори впливу на задоволеність жінкою шлюбом: подружній успіх, консенсус, товариські стосунки, пристосування. Всі фактори що мають вплив на задоволеності шлюбом діляться на інтерпесональні та загальні, тобто соціальні. Окремою групою вважають ті фактори що мають культурний аспект. Є дослідження задоволеності шлюбом західних жінок (представниць Європи та Америки), що сильно відрізняються від жінок арабського світу. Автори дослідження вважають що треба вивчати аспекти впливу на задоволеність жінкою шлюбом саме через культурне порівняння їх сприйняття самого по собі визначення “задоволеність” шлюбом [31].

Порівнюючи теорії задоволеності шлюбом жінок та результати досліджень факторів що впливають на задоволеність шлюбом, вони інколи мають досить суперечливі висновки, проте деякі універсальні предиктори задоволеності жінок подружнім життям таки є. Автори що провели дослідження задоволеності шлюбом у Ірані показали що не тільки соціальні конструкти впливають на задоволеність шлюбом, але і демографічні характеристики, такі як вік, освіта, дохід жінки, професія та якість шлюбу батьків можуть і впливають як негативно так і позитивно на задоволеність жінкою своїм шлюбом. Цікавою знахідкою був той факт що, результати дослідження показали не має істотної різниці між рівнем задоволеності шлюбом жінками і чоловіками, що сильно різниться із результатами західних досліджень, де чоловіки маю істотно вищий рівень задоволеності шлюбом ніж жінки. Це пов'язують із культурною особливістю, де егалітарний розподіл в сім'ї не має великої популярності навіть серед самих жінок. Але і тут всі ці фактори показали що лише на 30% можуть описати задоволеність шлюбом підтверджуючи думки дослідників, що сам феномен задоволеності шлюбом є сильно комплексним[32].

Корейські дослідження задоволеності шлюбом серед жінок показали інакші

результати. В цих дослідженнях жінки показали вищі бали залежності якості шлюбу від гендерного розподілу ролей шлюбні, тоді як чоловіки вказали що якість шлюбу залежить для них від конфлікту у розподілі часу між роботою та сім'єю. Ці результати відповідають більшості попередніх корейських досліджень де жінки, як правило, мали більш високий рівень егалітарної ідеології, ніж чоловіки, а чоловіки, як правило, набрали більше балів за показниками задоволеності шлюбом, ніж жінки, що співпадає із результатами західних досліджень. Таким чином, бачимо що корейські дослідження вказують на егалітарний розподіл обов'язків у стосунках, як один із найважливіших для жінки факторів, що впливає на оцінку ними задоволеності шлюбом, адже як правило, беруть на себе більше сімейних обов'язків, ніж чоловіки (зазначаючи це як елемент корейської культури) [33].

Також були цікавими результати дослідження задоволеності шлюбом зроблені ізраїльськими дослідниками, де головною теорією що описує задоволеність шлюбом взяли – теорію взаємозалежності актор – партнер (Actor Partner Interdependence Model), яка передбачає що наявність достатнього рівня батьківської турбота має вплив на здатність дитини у майбутньому формувати та підтримувати важливі стосунки, що характеризуються значною турботою про своїх партнерів і в результаті призводить до задоволення такими стосунками. У дослідженні приймали участь 144 пари і результати підтвердили що позитивний досвід турботливих стосунків батьків у дитинстві позитивно впливає на якість комунікації у стосунках у майбутньому і як результат – задоволеності цими стосунками. Адже коли партнери є емоційно присутніми і у турботливому контакті один з одним, вони з більшою ймовірністю відчують шлюб як задовільний. Важливим зауваженням було, що саме жінки показали більший вплив не стільки свого дитячого досвіду батьківської сім'ї на задоволеність у шлюбні, скільки більш важливим є чи відчують вони достатній рівень турботи зараз у своїх стосунках, і чим вище жінки відчують турботу від партнера тим активніше турбуються про нього і зростає загальний рівень задоволеності шлюбом у обох партнерів.

Отже, досвід того як формувалися стосунки батьків є також важливим

фактором що впливає на задоволеність жінок своїм шлюбом[34].

Ще один важливий аспект, що має вплив на задоволеність подружнім життям є кількість дітей. Американський психіатр Мюррей Боуен запропонував теорію подружнього життя, в якій припустив, що подружжя є тісно пов'язаною між собою складною системою, кожен член якої має великий вплив на інших. І тому не дивно що чим більше членів у цій сімейній системі (діти), тим складніше їй функціонувати[35]. Саме тому деякі дослідники вважають фактор збільшення кількості дітей у шлюбі хоч і створює складнощі виходу із шлюбу і робить сімейну систему стабільнішою, проте якість стосунків між партнерами може погіршитися. Адже збільшення кількості дітей невпинно веде до того що батьки витрачають все більше часу та сил на догляд за дітьми. Як наслідок, їх власні стосунки можуть залишатися дефіцитними[36]. Дослідження доводять, що зв'язок між вихованням дитини та зниженням задоволеності шлюбом сильніший у жінок, ніж у чоловіків[37,38].

Не дивлячись на те що все більше дослідники демонструють результати досліджень задоволеності жінок шлюбом де, кількість дітей негативно впливає на рівень задоволеності шлюбом жінок [39]. Це говорить про те, що кількість дітей можна розглядати як негативну глобальну кореляцію задоволеності шлюбом. Автори пов'язують невдоволення молодих матерів із недостатнім внеском чоловіків у домашню роботу як фактор зниження якості часу, який дружини проводять зі своїми чоловіками після того, як стають батьком, що знижує задоволеність жінок подружнім життям. Хоча деякі попередні дослідження показали, що батьківство (у порівнянні з тими хто не став батьками) пов'язане з покращенням загального задоволення від шлюбу[40].

Зниження задоволеності шлюбом було однією з головних причин збільшення кількості розлучень. Проте деякі дослідження зосереджені на зв'язку між материнським батьківським стресом, психічним здоров'ям та задоволеністю шлюбом. Китайські дослідники вивчили цю прогалину в дослідженні, досліджуючи прямий вплив материнського батьківського стресу на задоволеність їх сім'єю та

непрямий вплив депресії та шлюбних конфліктів. Їхні результати показали, що турбота про дітей негативно вплинула на задоволеність сім'ї. Депресія та подружні конфлікти мають вихідний вплив на пояснення зв'язку між материнським батьківським стресом та задоволеністю сім'єю. Важливо, що китайське дослідження показало, що чоловіки з когнітивною емпатією полегшували депресію та шлюбні конфлікти, викликані материнським батьківським стресом, і запобігали зниженню задоволеності шлюбом[49].

Суспільство очікує, що чоловіки будуть утримувати свої сім'ї матеріально, жінкам соціум та культурні звички тоді заохочують залишатися вдома для роботи та догляду за дітьми. Різні соціальні ролі та норми не означають, що обидві статі однаково задоволені поділом праці. У деяких випадках пари можуть відчувати асиметрію у своїх зобов'язаннях та інвестиціях у стосунки та виховання своїх дітей[41]. Загалом, гендерний розподіл обов'язків у шлюбі є досить важливим фактором впливу на задоволеність шлюбом. У той же час, з точки зору теорії соціальних ролей, важливість очікувань від розподілу обов'язків у жінок і чоловіків - різна [42]. Відповідно до теорії справедливості (і теорії соціального обміну), несправедливі відносини є передвісником катастрофи [43]. Результати західних дослідників вказують, що егалітарний спосіб розподілу обов'язків у шлюбі веде до збільшення задоволеності шлюбом жінок, а на сході такої закономірності не має.

Економічні фактори є додатковими ключовими змінником, які можуть прогнозувати задоволеність шлюбом. Матеріальна залежність від чоловіків все частіше показує у результатах досліджень негативний вплив на задоволеність стосунками [45]. Низький дохід або фінансові труднощі є серйозною загрозою якості та стабільності шлюбу[46]. Як партнери що заробляють більше, так і партнери що залежать матеріально чи заробляють менше можуть бути незадоволені незбалансованими відносинами[44].

Дослідження Американської професорки Крістіни Арчулетті показало, що з фінансове задоволенням і задоволеність відносинами тісно пов'язані. Збільшення

спільних ролей, спільних цілей і цінностей, а також задоволення від фінансових ролей, а також менше важких стартів і тупиків були важливими провісниками задоволеності шлюбом. Збільшення доходів пари, збільшення спільних цілей і цінностей, підвищення рівня задоволеності фінансовими ролями, а також збільшення віку і років шлюбу були важливими провісниками фінансового задоволення. Саме тому подружнім парам і психотерапевтам слід оцінити загальні цілі та цінності пари з точки зору грошей та життєвих цілей. Терапевт також може обговорити очікування пар щодо ролі фінансового менеджменту та характеристики стосунків пари, які повинні відповідати їхнім стосункам та фінансовій ситуації[50].

Ще одним фактором задоволеності шлюбом, які давно зустрічаються в літературі, є секс, причому чоловіки, як правило, більш задоволені, ніж жінки[47].

Результати показали, що міжособистісні змінні, але не міжособистісні або предиктори стресу на базовому рівні, були пов'язані зі змінами базового рівня та задоволеності шлюбом; натомість було виявлено, що лише зміни рівня стресу пов'язані зі змінами в задоволеності шлюбом[48].

Також цікавою теорією, яку дослідники використовували для опису задоволеності шлюбом, є динамічна теорія задоволеності шлюбом, яка поєднує літературу про зміну цілей у дорослому віці з літературою про задоволеність шлюбом. Теорія стверджує, що в шлюбі люди мають кілька цілей. Ці подружні цілі можна згрупувати в три категорії: цілі особистісного зростання, цілі спілкування та інструментальні цілі. Пріоритетами цих трьох подружніх цілей є динаміка дорослого життя. Як правило, молоді пари наголошують на цілях особистісного зростання, пари середнього віку віддають перевагу інструментальним цілям, а старші пари зосереджуються на цілях спілкування. Задоволеність шлюбом визначається тим, чи виходить у подружжя реалізувати всі цілі. Інші фактори, що впливають на задоволеність сім'єю, можуть бути пов'язані з подружніми цілями двома способами. Деякі фактори, такі як життєві зміни та культурні цінності, можуть вплинути на визначення пріоритетів різних подружніх цілей; в той час як інші, такі як стилі спілкування, вирішення проблем та атрибуція, можуть сприяти

досягненню пріоритетних подружніх цілей[49].

Висновки до 1 розділу

Слово «шлюб» походить від слов'янського «одруження» – святкова обіцянка. За Вербецьом В.В. шлюб (офіційний) — законодавчо закріплений добровільний, рівноправний союз між жінкою і чоловіком, спрямований на створення сім'ї. Шлюб — обов'язково суспільно визнаний і легітимізований в рамках закон, чи звичаєвим правом союз. Шлюб — це соціально обумовлена форма стосунків між чоловіком і жінкою, яка змінюється історично. Через шлюб суспільство організовує і легалізує сексуальне життя пари, формує подружні права і батьківські обов'язки.

Поняття «цивільного» шлюбу. В народі проживання чоловіка і жінки однією сім'єю без реєстрації шлюбу дістало назву «цивільного шлюбу». Достеменно не відомо походження цього словосполучення. Фактичні шлюбні відносини, швидше за все, називають цивільним шлюбом, оскільки відносини його учасників регулюються цивільним, а не сімейним правом.

Сім'я же має складнішу систему стосунків, ніж шлюб, адже сім'я зазвичай, об'єднує не тільки пару, але й їх дітей.

Науковці дають наступну інтерпретацію поняттю задоволеності шлюбом. В їх дослідженнях задоволеність шлюбом можна визначається як ставлення індивіда до власних подружніх стосунків. Часто уживаними синонімами терміну «задоволеність шлюбом» є «успішність шлюбу», «сумісність подружжя» і ін.

Велика кількість дослідників займалися вивченням характеристик, що впливають на задоволеність шлюбом. На початку 70-х років американські дослідники Р.А. Левіс і Дж.Б. Спенієр, створили модель яка комплексно розглядала якість і стабільність подружніх стосунків. Вони виділили 40 факторів впливу на подружній успіх, об'єднав їх в 14 груп, які, у свою чергу, дали три блоки факторів: а) дошлюбні умови формування; б) соціально-економічні; в) інтер-персональні та внутрішньо-парні. Більша половина факторів, що мають вплив на якість шлюбу, носять суто психологічний характер. Автори відзначають, що більшість виділених

ними факторів вказують на рівень подібності або узгодженості подружжя за різними параметрами.

За даними американських дослідників, не оформлене в установленому порядку спільне життя породжує багато з проблем, що стосуються побудови відносин, з якими стикаються і молодята. Аналіз психологічної літератури з питання про офіційний і не офіційний шлюб показують, що в якості соціально - психологічного феномена незареєстрований союз чоловіка і жінки несе в собі багато в чому всі труднощі шлюбного союзу, причому багато з цих проблем поглиблюються (такі, як питання вірності, прийняття на себе нових ролей), в той же час позитивні властивості шлюбних відносин - їх стабільність, надійність, можливість (і бажання) народження і виховання дітей - у більшості випадків відсутні.

На особистісному рівні партнери, які віддають перевагу незареєстрованому співжиттю, також мають свої особливості: більший лібералізм, відкидання моральних норм, при цьому вони більш своїх одружених однолітків тривожні, насторожені, мають «фобії сім'ї», обирають цінності самореалізації і задоволень, відкидаючи цінності сім'ї і дітей. Свої відносини розглядають у термінах романтизму, спілкування, гедонізму, властивих більш ранньому віковому періоду - підліткового і юнацького, що може свідчити про небажання переходу до зрілості і прийняття пов'язаних зі зрілістю зобов'язань.

Задоволеність шлюбом є ефективним фактором протистояння психологічному тиску на жінку та гарантією більш щасливого життя загалом.

Дослідники активно наголошують на важливості таких аспектів як: подружній успіх, домовленості, дружні відносини, адаптація для задоволеності шлюбом. Фактори що впливають на задоволеності шлюбом можна розділити на соціо-культурні та індивідуальні. Окремо виділяють культурний аспект, адже дослідження західних дослідників та досліджень проведених на сході, або в Азії різняться своїми результатами.

Іранські дослідження показали що, різниця між задоволеністю шлюбом жінок

і чоловіків суттєво не відрізняється, що суперечить результатам західних досліджень. Вони довели що важливими предикторами є вік, освіта, дохід жінки, професія та досвід того чи був успішним шлюб батьків. Корейські дослідження наголошують на тому, що егалітарний розподіл ролей у парі є головним фактором, що впливає на задоволеність жінками своїм шлюбом.

Дослідники у Ізраїлі взяли за основу дослідження задоволеності шлюбом теорію взаємозалежності (APIM), яка довела статистичну значущість батьківської турботи яка впливає те чи буде здатна людина у дорослому житті будувати та підтримувати стосунки. Отже, вони довели, що позитивний дитячий досвід є також важливим фактором що впливає на задоволеність шлюбом у жінок. Багато науковців вказують що кількість дітей створює базу для того аби пара ставала стабільнішою, проте якість шлюбу може падати. І багато досліджень все ж доводять, що зв'язок між вихованням дитини та зниженням задоволеності шлюбом сильніший у жінок, ніж у чоловіків.

Автори пов'язують незадоволеність жінок з тим, що діти вносять активні зміну у кількість часу яку вони проводять із чоловіками Проте китайське дослідження показало, що чоловіки з когнітивною емпатією можуть полегшували депресію та шлюбні конфлікти, викликані материнським батьківським стресом, і запобігати зниженню задоволеності шлюбом своїх партнерок.

Гендерний розподіл ролей у парі є особливим елементом вивчення і вважається фактором, що впливає на задоволеність шлюбом. Західні дослідники визначили, що в егалітарних сім'ях жінки показують більший рівень задоволеності шлюбом, проте на сході такої закономірності не має.

Американська професорка довела, що фінансове задоволенням і задоволеність відносинами тісно пов'язані. Збільшення спільних ролей, спільних цілей і цінностей, а також задоволення від фінансових ролей, а також менше важких стартів і тупиків є важливими предикторами задоволеності шлюбом. Також результати останніх досліджень підтверджують динамічну теорію стосунків, що в шлюбі люди мають кілька цілей і саме реалізація всіх цих цілей визначає задоволеність шлюбом.

РОЗДІЛ 2. ДИЗАЙН ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Структура і методи емпіричного дослідження

В основі дослідження лежить виявлення факторів задоволеності жінок сімейним життям загалом, так і різниця задоволеності шлюбом жінок що знаходяться у різних формах шлюбу (офіційному і не офіційному). Тому доречно застосувати методики, які вимірюють різні сторони задоволеності відносинами, для отримання цілісної картини визначення факторів впливу на задоволеність шлюбом. Оскільки дослідження в даній тематиці велися десятиліття тому, має місце необхідність проведення дещо доповненого емпіричного дослідження для порівняння отриманих результатів та, можливо, виявлення нових закономірностей та взаємозв'язків.

Для проведення емпіричного дослідження були застосовані такі методики:

- методика на визначення особливостей розподілу ролей у сім'ї (Ю. Є. Альошина, Л.Я. Гозман, Є.М. Дубовська);
- тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І.Ф.Юнди);
- тест-опитувальник задоволеності шлюбом (В.Століна, Т.Романова, Г.Бутенко);
- інтерв'ю (вік, стать, скільки років в шлюбі, задоволеність);

Чисельність вибірки досліджуваних становить 120 осіб (100% жінки). Середній вік вибірки досліджуваних становить приблизно 30 років. У вибірці представлені досліджувані в основному від 21 до 50 років, різних соціальних статусів та професій (студенти різних спеціалізацій, державні службовці, медпрацівники, торгові представники, економісти, психологи, менеджери з персоналу та ін.), освіти (повна вища, неповна вища) та ін. Всі респонденти у шлюбі стажем до 19 років, хтось дітей не має, хтось має до 3х .

Процедура дослідження виглядала наступним чином: жінкам пропонувалося дати відповіді на питання методик та питання інтерв'ю, потім зібрані результати

були опрацьовані згідно ключей до методик і представлені у додатку А.

Перша методика - Інтерв'ю. Інтерв'ю — Метод збору первинної інформації в психологічних, соціологічних та педагогічних дослідженнях. Метод використовується для виведення або формулювання робочих гіпотез на ранніх етапах дослідження; збір даних, доповнення, уточнення, розширення, контроль даних, отриманих іншими методами.

У випадку цього дослідження було використано стандартизоване інтерв'ю. Інтерв'ю було використано для того аби визначити яка кількість жінок перебуває у офіційному шлюбі, а яка в неофіційному шлюбі, який вік респонденток, кількості дітей в шлюбі, персональної оцінки визначення рівня задоволеності своїм шлюбом та рівень задоволеності шлюбом батьків. Відповіді заносилися у протокол експериментатора. Результати інтерв'ю зазначені у загальній таблиці результатів у додатку А.

Друга методика, яка була використана це - Тест-опитувальник задоволеності шлюбом (В. В. Столін, Т.Л. Романова, Г.П. Бутенко). Його було взято для того аби оцінити рівень задоволеності шлюбом всіх респонденток і взяти його за базовий при дослідженні того, які фактори впливають на рівень задоволеності. А також аби порівняти суб'єктивну оцінку задоволеності своїм шлюбом респонденток, яку вони дали в анкеті із рівнем задоволеності шлюбом, який було виміряно методикою. Це дасть можливість оцінити чи не переоцінюють, або недооцінюють свої шлюби респондентки в порівнянні із реальністю і чи можуть вони тверезо оцінити стан стосунків у сім'ї.

Тест призначений для швидкої діагностики задоволеності шлюбом – або не задоволеності шлюбом. Опитувальник являє собою одновимірну шкалу, що складається з 24 тверджень, що стосуються різних областей: сприйняття, думки, оцінки, ставлення тощо про себе та свого партнера. Кожне твердження відповідає трьом можливим відповідям: а – вірно; б – важко сказати; так – неправильно. Респондентам було запропоновано уважно прочитати кожне твердження та вибрати

варіант відповіді. При виборі обраного варіанту відповіді (а, b або c) нараховується певна кількість балів (2; 1; 0), після чого підраховується загальна кількість балів за всі відповіді. Високий бал буде вказувати на задоволеність подружнім життям. Ця техніка не лише малює картину існуючих подружніх стосунків, але й дозволяє зрозуміти суб'єктивний світ, а також усі складності респондентки.

Третя методика яка була взята для дослідження - Методика на визначення особливостей розподілу ролей у сім'ї (Ю. Є. Альошина , Л.Я. Гозман , Є.М. Дубовська). Ця методика була взята із плану перевірити чи впливає гендерний розподіл ролей і обов'язків у сім'ї на рівень задоволеності шлюбом жінок. Адже велика кількість західних вчених довели що є така залежність. Використання цієї методики допоможе знайти відповідь на питання чи впливає гендерний розподіл у сім'ї на задоволеність шлюбом українських жінок.

Шкали в методі по яких перевіряли розподіл обов'язків і ролей : відповідальність за догляд і виховання дітей, відповідальність за емоційний клімат в сім'ї (роль сімейного психотерапевта), відповідальність за матеріальне забезпечення родини, відповідальність за організацію розваг та дозвілля, відповідальність за побут, відповідальність за сексуальну задоволеність пари), організація сімейної субкультури.

Мета тесту: діагностувати рольовий розподіл подружжя в сім'ї. Інструкція до тесту: треба відповісти на питання які стосуються розподілу обов'язків та того як організована сімейна структура і як працює побут і сімейне життя пари. Всі питання мали декілька варіантів відповідей де можна було вказати хто саме більше опікується якимось аспектом сімейного життя. Обробка результатів зводиться до підрахунку, в якій мірі та чи інша роль реалізується чоловіком (або дружиною). Чим вище бал тим більше ця роль і відповідальність за якусь сферу сімейного життя на дружині, і чим вона нижча — тим більше чоловік опікується якимось аспектом сімейного життя пари. Якщо значення близьке до середнього, роль приблизно однаково виконують обидва із подружжя.

Четверта методика, що була використана у дослідження це - тест- карта оцінки

готовності до сімейного життя І.Ф. Юнди. Метою використання цієї методики було зробити оцінку готовності до шлюбу. Результати методики мають прогностичне значення для рівня задоволеності шлюбом у майбутньому. Адже тест показує готовність жінки до виконання сімейних функцій у майбутньому шлюбі, готовність до побудови та підтримки позитивного сімейного клімату, розвиток стосунків всередині подружжя, готовність до появи і виховання дітей, і т.д.

У тесті наводяться типові ситуації, що виникають у сім'ї. Респондентам пропонується вибрати в кожній із запропонованих 10 ситуацій по одному з трьох варіантів відповіді і оцінити варіанти поведінки, зазначивши їх в тест-карті. Сума балів від 70 до 120 – свідчить про достатню підготовленість до сімейного життя, 22-70 балів - про задовільну готовність до шлюбу і нижче 22 балів каже про недостатню підготовленість і розуміння того що чекає у шлюбі жінку.

Методи математичної статистики які були використані у дослідженні це кореляційний аналіз - це набір процедур, які використовуються для статистичного дослідження взаємозалежності змінних у кореляціях: переважають їх нелінійні залежності, тобто значення будь-якої окремої змінної може відповідати кільком значенням іншої змінної, ці значення відхиляються від означає в той чи інший бік. Для цього можна застосувати коефіцієнт кореляції Пірсона або Спірмена.

Для зрівняння двох груп, щоб з'ясувати, чи існують між групами значимі відмінності за якимись певними показниками, було застосовано :

- Т-критерій Стьюдента та U-критерій Мана – Уітні бо розподіл не в усіх даних які ми отримали є нормальним.
- Для статистичної обробки результатів дослідження використовувався комп'ютерний пакет Jamovi.

2.2 Опис та аналіз вибірки

В результаті проведеного опитування та збору даних. Вибірка склала 144 респонденти. Частотний аналіз показав що, вік респонденток від 21 до 60 років. Через малу кількість жінок старших за 50 років, розподіл був дуже зміщений ліворуч, було прийнято рішення прибрати із вибірки респонденток старших 50

років(їх вийшло 8). Після цього розподіл за віком став майже нормальний. Все одно зміщений ліворуч, тому було вирішено прибрати респонденток в кого стаж у шлюбі був більше 20 років (їх вийшло 16), розподіл став кращим. Остаточний розмір вибірки склав 120 жінок.

Середній вік жінок у вибірці – 31 рік. Половина вибірки, а саме 51% складають респонденти віком від до 30 років, 43% респонденток віком від 30 до 40 років, 7% респонденти віком від 40 до 50 років. У таблиці нижче можна побачити цифри структури вибірки за віком, стажем у шлюбі та кількістю дітей.

Середній стаж у шлюбі жінок у вибірці складає – 6 років. Можна поділити на групи де перша велика група, жінки зі стажем в шлюбі – до 2х років, їх 26% від усієї вибірки, дві інші групи включають по 28% від усієї вибірки і мають стаж від 2х до 5ти років у шлюбі та від 5ти до 10ти років у шлюбі. Четверта група жінок, що складає 18% від усієї вибірки знаходяться у шлюбі на даний момент більше 10 років.

Ще одна цікава характеристика вибірки, це кількість дітей. Аналіз показав що 43% жінок у вибірці не мають дітей взагалі, майже половина, а саме 45% мають лише одну дитину і тільки в 12% жінок більше 1 дитини. Тобто 88% респонденток мають 1 або не мають дітей взагалі. Видно тенденцію значного зменшення кількості дітей у сім'ях.

Таблиця 2.1

Частотний аналіз структури вибірки за віком, стажем у шлюбі та кількістю дітей

Вік		Стаж у шлюбі		Діти	
		до 2х років	26%	0	43%
20-30 років	50%	2-5 років	28%	1	45%
30-40 років	43%	5-10 років	28%	2	9%
40-50 років	7%	10-15 років	14%	3	3%
		15-20 років	4%		

За результатами відповідей інтерв'ю також можна побачити чи були задоволені своїм шлюбом батьки респонденток. Вважаємо, що цей факт має зв'язок із задоволеністю своїм шлюбом жінок, адже західні дослідження вказують на важливість дитячого досвіду при формуванні майбутніх стосунків людини. Також у таблиці нижче можна побачити результати опитування суб'єктивної оцінки задоволеності своїм сімейним життям жінок на даний момент, тобто дізнатися чи задоволені респондентки своїм власним шлюбом на даний момент. І порівняти його із результатами які виміряв тест століна на задоволеність власним життям , перевіривши чи тверезо респондентки оцінюють свій шлюб. Також у таблиці нижче наведено рівень готовності до шлюбу, виміряний тестом і порівняти із рівнем задоволеності, адже готовність до шлюбу вважається прогностичним показником задоволеності шлюбу.

Таблиця 2.2

Частотний аналіз структури вибірки за задоволеністю шлюбом батьків, задоволеністю власним шлюбом, готовністю до шлюбу

Задоволеність батьків своїм шлюбом		Суб'єктивна Задоволеність власним шлюбом		Рівень готовності до шлюбу		Задоволеність своїм шлюбом за тестом Століна	
не задов-ні	43%	не задовл	18%	не достатня	0%	не благополучні	15%
не знаю	18%	не знаю	17%	задовільна	17%	перехідні	11%
задоволені	39%	задов	75%	достатня	83%	благополучні	74%

За результатами частотного аналізу бачимо що, 39% жінок бачили своїх батьків не задоволеними своїм шлюбом. Аж 43% жінок не мали позитивного прикладу побудови задовільних стосунків у дитинстві. 18% жінок не пам'ятають чи були їх батьки задоволені своїм шлюбом.

Не дивлячись на те що, 43% жінок бачили в дитинстві стосунки батьків які їх не задовольняли, аж 75% жінок вказали що вони задоволені своїм шлюбом, цю цифру підтвердив і тест Століна, який вимірює рівень задоволеності шлюбом і за його результатами – 74% жінок у вибірці мають благополучні, тобто задовольняючі їх стосунки. Отже, багато жінок змогли створити задовільні для себе стосунки не дивлячись на те, який був їх дитячий досвід та чи був у них позитивний приклад для наслідування.

83% жінок показали достатню готовність до шлюбу, тобто вони мають достатній рівень вміння вислухати, підтримати, знайти компроміс та розділити обов'язки. Проте не усі із них задоволені шлюбом, адже лише 74% жінок за результатами тесту Століна задоволені своїм шлюбом. Решта, а саме 17% вибірки показали задовільний рівень підготовки, можливо це пов'язано із тим, що 18% жінок віком до 25 років і мають найменше життєвого досвіду, середній стаж у шлюбі серед цього віку респонденток – 3 роки.

Тест Століна підтвердив суб'єктивну оцінку якості свого жінок свого шлюбу. Результати тесту показали, що 74% жінок мають високий рівень задоволеності шлюбом, що співпадає з суб'єктивною оцінкою респонденток яку вони дали в інтерв'ю. Отже, жінки показують гарний рівень критичності до себе і свого шлюбу.. 11% жінок оцінили свій шлюб в перехідному стані. Тест показав, що лише 15% жінок мають не задовольняючий їх шлюб, в анкетах таке вказали 18% жінок, це каже про те що є респондентки із завищеним рівнем критичності до свого шлюбу.

Можемо зробити висновок що, не дивлячись на негативний або відсутній приклад батьківського шлюбу, жінки все ж показують високу готовність до шлюбу та високий рівень задоволеності шлюбом, значно частіше ніж їх батьки.

Наступна таблиця покаже частотний аналіз суб'єктивної оцінки задоволеності шлюбом жінок які мають різний дитячий досвід.

Таблиця 2.3

Частотний аналіз структури вибірки за суб'єктивною задоволеністю

суб'єктивна задоволеність своїм шлюбом			
	батьки не задоволені своїм шлюбом	не знають чи задоволені батьки шлюбом	батьки задоволені своїм шлюбом
не задоволені своїм шлюбом	29%	18%	6%
не знають	8%	9%	4%
задоволені своїм шлюбом	63%	73%	89%

Отже, бачимо, що серед усіх жінок які мали позитивний приклад батьківського шлюбу лише 6% оцінюють свій шлюб як не задовольняючий, а 89% жінок як задовольняючий. А серед усіх жінок які мали негативний приклад шлюбу батьків у дитинстві аж 29% вказують у анкеті що їх шлюб їх на задовольняє, і 63% кажуть що вони задоволені своїм шлюбом.

Тому можна припустити, що все ж дитячий досвід має значення для майбутнього рівня задоволеності шлюбом адже жінки що мали позитивний досвід у дитинстві і бачили задоволених своїм шлюбом батьків, частіше оцінюють свій шлюб, як такий, що їх задовольняє.

Наступна таблиця допоможе зрозуміти а як же співпадає суб'єктивна оцінка респондентками задоволеності своїм шлюбом і рівень задоволеності шлюбом за результати тесту Століна який вони пройшли.

Частотний аналіз структури вибірки за рівнем задоволеністю шлюбом по результатам тесту Століна

Рівень задоволеності шлюбом за результатами тесту Століна			
	Вказали що не задоволені шлюбом	Не знають	Вказали що задоволені шлюбом
Не благополучний рівень (не задоволені)	77%	0%	1%
Перехідний стан шлюбу	18%	50%	4%
Благополучний рівень шлюбу (задоволені)	5%	50%	94%

Результати частотного аналізу кажуть про те що, з усіх жінок які в анкеті зазначили свій шлюб як задовольняючий, 94% і справді за результатами тесту на задоволеність шлюбом мають високий рівень задоволеності шлюбом, проте 5% за результатами тесту мають не високий, або не задовільний рівень якості шлюбу. Схожа ситуація і з тими жінками, що вказали у анкеті свій шлюб як не задовольняючий їх. Серед них 77% і справді за тестом століна мають не задовільну якість шлюбу, проте 5% мають рівень якості шлюбу як благополучний, тобто задовільний. А 18% жінок мають з результатами тесту мають шлюб у стані переходу і скоріше не благополучний.

Можемо зробити висновок що суб'єктивна оцінка свого шлюбу і об'єктивна оцінка реальності не завжди співпадають співпадають. 5% жінок або недооцінюють свій шлюб або мають завищені очікування або навпаки мають занижені критерії оцінки шлюбу. І в їх ситуації тест не зміг включити усі показники які мають вплив на рівень задоволеності шлюбом цих жінок.

Наступна табличка покаже який рівень задоволеності шлюбом за тестом Століна показали жінки які мали високий та нижчий рівень підготовленості до шлюбу. Цікаво чи можна розглядати готовність до шлюбу, як предиктор задоволеності шлюбу.

Частотний аналіз структури вибірки за рівнем задоволеністю шлюбом по результатам тесту Століна в тих хто достатньо і задовільно готові до шлюбу

Рівень задоволеності шлюбом за результатами тесту Століна			
	Достатньо готові	Задовільно готові	Не готові
Не благополучний рівень (не задоволені)	9%	43%	0%
Перехідний стан шлюбу	5%	19%	0%
Благополучний рівень шлюбу (задоволені)	86%	38%	0%

Результати частотного аналізу показують що з усіх хто показав високий рівень підготовки до шлюбу, 86% жінок мають високий рівень задоволеності шлюбом, проте 14% показали низький рівень задоволеності шлюбом. Серед усіх хто мав задовільний рівень підготовки до шлюбу лише 38% мають високий рівень задоволеності шлюбом за тестом Століна, проте аж 43% жінок мають за результати тесту – не задовільний рівень якості шлюбу і 19% близьким до не задоволеності.

Отже ті хто показують високий рівень підготовки до шлюбу в 2 рази частіше показують високий рівень задоволеності шлюбом ніж ті, хто мають лише задовільний рівень підготовки до шлюбу.

Результати останнього тесту на розподіл ролей у сім'ї показав, що більшість ролей мають традиційний, чоловічий або суто жіночий характер розподілу. Проте декілька ролей, які мають егалітарний розподіл також є.

Частотний аналіз структури розподілу ролей у сім'ях респонденток

Функції в сім'ї	Чоловіча роль	Разом виконують	Жіноча роль
Виховання дітей	3%	29%	68%

Емоційний клімат в сім'ї	2%	24%	74%
Матеріальне забезпечення	67%	26%	8%
Організація розваг	20%	31%	49%
Роль "хазяїна", "хазяйки" (побутові питання)	11%	43%	47%
Сексуальний партнер	23%	63%	15%
Організація сімейної субкультури	15%	38%	48%

Із результату частотного аналізу бачимо, що для 68% жінок роль виховання і догляду за дітьми залишається суто жіночою. Проте 30% жінок вказали, що розділяють догляд за дітьми та їх виховання із чоловіками.

Підтримка емоційного клімату в родині залишається традиційно жіночою, про це вказали 74% вибірки.

Відповідальність за побутові та хатні питання 43% жінок ділять із чоловіком, раніше ця роль традиційно була суто жіночою. Проте вже 20% жінок вказали, що їх чоловіки займаються побутовими питаннями, проте для 47% жінок у виборці ця роль залишається суто жіночою.

Відповідальність за організацію розваг та культурний розвиток здебільшого залишається за жінкою, 49% та 48% вибірки відповідно про це повідомили. Проте вже третина жінок вказують, що ділять ці функції із своїми чоловіками навпіл, а 15% жінок навіть вказують організація культурного розвитку знаходиться на чоловікові.

Прикладом егалітарного розподілу є відповідальність за сексуальні стосунки у шлюбі. 63% жінок вказали, що ініціативу та активність у їх сексуальному житті вони із чоловіком проявляють у двох, та обидва несуть відповідальність за якість їх сексуального життя.

Також знайшлася традиційно суто чоловіча функція. Відповідальним за матеріальне забезпечення 67% жінок вказали чоловіка і 26% жінок вказали що

навпіл ділять матеріальне забезпечення сім'ї.

Отже, результати тесту на розподіл ролей показує що залишаються традиційно жіночі ролі (виховання дітей, емоційний клімат) та чоловічі ролі (матеріальне забезпечення. Проте все більше ролі розмиваються між жінками і чоловіками. Прикладом суто егалітарного розподілу є відповідальність за сексуальне життя у парі, де майже 70% жінок разом із чоловіками проявляють ініціативу та активність. Такі ролі як, організація розваг, культурний розвиток за побутові питання все ще залишаються у половині випадків жіночою функцією, та все ж розподіл змінюється в бік більш егалітарного розподілу.

Висновки до розділу 2

Основою дослідження є визначення особливостей задоволеності жінок шлюбом загалом. Другою задачею є дізнатися чи існує різниця у задоволеності сімейним життям жінок що знаходяться у різних формах шлюбу (офіційному і не офіційному). Адже аспект життя в не офіційних стосунках зараз є дуже популярним в Україні і чи має він вплив на задоволеність шлюбом є цікавим для дослідження.

Для проведення емпіричного дослідження були застосовані такі методики:

- методика на визначення особливостей розподілу ролей у сім'ї (Ю. Є. Альошина, Л.Я. Гозман, Є.М. Дубовська).

Вона мала на меті перевірити гендерний розподіл ролей і обов'язків у сім'ї, адже є гіпотеза що гендерний розподіл є важливою особливістю задоволеності шлюбом на рівень задоволеності шлюбом жінок.

- тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І.Ф.Юнди).

Ця методика була використана для оцінки готовності до шлюбу. Адже є думка серед науковців що готовність до шлюбу є важливим прогностичним фактором рівня задоволеності шлюбом у майбутньому.

- тест-опитувальник задоволеності шлюбом (В.Століна, Т.Романова,Г.Бутенко).

Очевидною метою використання методики було визначення рівня задоволеності шлюбом всіх респонденток. Аби взяти його за базовий для визначення впливу різних факторів на нього під час математичного задоволеності шлюбом.

- інтерв'ю (вік, стать, скільки років в шлюбі, задоволеність);

Метою інтерв'ю було визначення демографічних та персональних деталей про жінок, таких як: вік, кількість дітей, стаж у шлюбі, у якій формі шлюбу вони знаходяться (офіційний шлюб чи не офіційний), їх суб'єктивна оцінка задоволеності шлюбом та дитячий досвід і рівень задоволеності їх батьків своїм шлюбом споглядачем якого вони були.

Чисельність вибірки досліджуваних становить 120 осіб (100% жінки). Середній вік вибірки досліджуваних становить 31 рік. У вибірці представлені досліджувані в основному від 21 до 50 років, різних соціальних статусів, професій та освіти. Всі респонденти у шлюбі стажем до 19 років, хтось дітей не має, хтось має до 3х. Середній стаж у шлюбі жінок у вибірці складає – 6 років. Кількість дітей від жодного до трьох. 88% респонденток мають 1 дитину або не мають дітей взагалі. Видно тенденцію значного зменшення кількості дітей у сім'ях. 25% жінок віком до 25 років і в середньому мають лише 3 роки стажу. Кожна наступна вікова група має вищий середній стаж у шлюбі

З інтерв'ю можна зробити висновки що 51% жінок віком до 30 років, 88% мають не більше 1 дитини, 82% знаходяться у шлюбі до 10 років. Можемо зробити висновок що, не дивлячись на негативний (аж 43% жінок вказали що шлюб їх батьків не був задовольняючий їх) або відсутній приклад батьківського шлюбу, жінки все ж показують високу готовність до шлюбу (83% достатньо готові до шлюбу) та високий рівень суб'єктивної задоволеності шлюбом (75%), значно частіше ніж їх батьки. Тому можна зробити висновок що дитячий досвід впливає на спосіб побудови стосунків та у свою чергу має значення для майбутньої задоволеності шлюбом

Було помітно що рівень суб'єктивної оцінки свого шлюбу і рівень ярості шлюбу що був вимірний тестом Століна не співпадає в 5% вибірки, що може вказувати те що ця частина жінок не оцінює тверезо задоволеність своїм шлюбом.

Результати частотного аналізу вибірки вказують що у 2 рази частіше мають по тесту століна високий рівень задоволеності шлюбом ті показують хто показав високий рівень підготовки до шлюбу ніж ті, хто мають лише задовільний рівень

підготовки до шлюбу.

Аналіз вибірки на розподіл ролей показав що в Україні тенденція до егалітарного розподілу ролей у шлюбі прийшла, але ще далека до того аби всі функції у парі партнери несли разом. Аналіз результатів тестів вибірки показав що залишаються традиційно жіночі ролі (виховання дітей, емоційний клімат) та чоловічі ролі (матеріальне забезпечення). Проте все більше ролі розмиваються між жінками і чоловіками. Прикладом суто егалітарного розподілу є відповідальність за сексуальне життя у парі, де майже 70% жінок разом із чоловіками проявляють ініціативу та активність. Такі ролі як, організація розваг, культурний розвиток за побутові питання все ще залишаються у половині випадків жіночою функцією, та все ж розподіл змінюється в бік більш егалітарного розподілу.

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАДОВОЛЕНОСТІ СІМЕЙНИМ ЖИТТЯМ У НЕ ОФІЦІЙНОМУ І ОФІЦІЙНОМУ ШЛЮБІ

3.1. Аналіз та інтерпретація емпіричного дослідження задоволеності жінок шлюбом які знаходяться в офіційному шлюбі та не офіційному шлюбі

Вибірка із 120 жінок була поділена на дві групи по 60 респонденток у кожній. Перша група – жінки в не офіційному шлюбі, друга група – жінки в офіційному шлюбі. Тест на узгодженість показав що методика розподілу ролей (Ю. Є. Алешиної, Л.Я. Гозмана, Є.М. Дубовської) вимірює одну і ту саму величину. Критерій Макдональда на рівні 0,6. Тест готовності до шлюбу та тест задоволеності шлюбом століна також мають показник Макдональда на рівні 0,6. Що вказує на узгодженість шкал, що методики міряють щось спільне, вважаємо що задоволеність шлюбом.

Статистичний аналіз показав що досягаючи 30 років жінки частіше виходять заміж. Проте математичний аналіз за критерієм T-student`s продемонстрував що середній вік жінок в різних формах шлюбу не має статистичної різниці.

Таблиця 3.1

Представлення результатів зрівняння середніх значень у двох групах за критерієм Мана-Уїтні та Стьюдента

Independent Samples T-Test				
		Statistic	df	p
Вік	Student`s T	-1,37		0.173
Стаж у шлюбі	Student`s T	-1,97		0.05
Кількість дітей	Student`s T	-1,93		0.05
Готовність до шлюбу	Mann-Whitney U	1448		0,044

Задоволеність своїм шлюбом	Mann-Whitney U	1702		0,06
Задоволеність шлюбом (Століна)	Mann-Whitney U	1593		0.26

Середній вік жінок що знаходяться у офіційному шлюбі та не у офіційному шлюбі статистично не відрізняється. У віці до 30 років більше жінок не у офіційному шлюбі після 30 років більше жінок у офіційному шлюбі, але в середньому їх різниця статистично не значуща. Статистично різниця не велика через те, що розподіл середніх в обох групах досить великий і є вірогідність що в популяції середній вік жінок в офіційному та не офіційному шлюбах може співпасти.

Статистичний аналіз стажу показав що, ті жінки хто не виходять заміж у перші 10 років життя з партнером, вже не одружаться і далі. Гіпотеза, якщо пара не одружилася в перші два роки, то і не одружаться надалі скоріше правдива. Математичний аналіз представлений у таблиці вище каже що середній стаж жінок у офіційному шлюбі та не у офіційному шлюбі має статистичну різницю. Жінки, що знаходяться в офіційному шлюбі вказують на більшу довжину стосунків.

Статистичний аналіз кількості дітей показав загальний тренд на не велику кількість дітей. Одну дитину мають 44% не одружених жінок і 47% одружених. Проте половина не одружених не має дітей взагалі, в цей же час лише третина жінок в офіційному шлюбі не маю дітей. Математичний аналіз за критерієм Стьюдента показав що в середньому різниця між кількістю дітей у жінок що знаходяться у офіційному шлюбі та не офіційному шлюбі має статистичну різницю. В середньому кількість дітей не однакова на рівні значущості 0,05. Отже, можна зазначити що форма шлюбу також впливає на кількість дітей, хоча тенденція до зменшення дітей у сім'ях є загальною для обох груп.

За прогностичною для задоволеності шлюбом методикою І.Ф.Юнди готовність до сімейного життя було дві гіпотези що, маючи позитивний приклад

батьків, жінки будуть більш готові до шлюбу. Статистичний аналіз показав що майже 92% жінок, що в офіційному шлюбі достатньо готові і 8% задовільно готові. Серед жінок, що в не офіційному шлюбі рівень тих хто достатньо готовий до шлюбу - 78%, а задовільно аж 22%. Цю значну різницю підтверджує і математичний аналіз, де за критерієм Student's t різниця у готовності до шлюбу тих жінок хто знаходяться у офіційному шлюбі та у не офіційному, є достовірною на рівні значущості 0,04. Отже, жінки що знаходяться в офіційному шлюбі більше готові до подружнього життя, ніж ті, хто перебувають у не оформлених стосунках. Жінки, що знаходяться у офіційних стосунках показують в середньому кращу підготовленість до шлюбу. Можливо через те, що жінки у офіційних стосунках бачили значно більше негативних прикладів у дитинстві не задоволеності шлюбом своїх батьків, тому зробили більше висновків і не повторюють помилки своїх батьків у своїх стосунках.

На питання про власну задоволеність шлюбом спостерігається не значна різницю у задоволеності жінок що знаходять у офіційному шлюбі та у не офіційному шлюбі. Задоволених своїм шлюбом більше серед офіційно одружених. Математичний аналіз за критерієм Мана Уїтні також підтвердив, що в середньому задоволеність своїм шлюбом буде однаковою у жінок в офіційному та не офіційному шлюбі. Гіпотеза про те що більше готові до шлюбного життя жінки в офіційному шлюбі будуть більше задоволені своїм шлюбом не підтвердилась.

Математичний аналіз результатів рівня задоволеності шлюбом за методикою століна також показав що різниця середніх значень задоволеності шлюбом у жінок що знаходяться в офіційному шлюбі та не офіційному шлюбі є статистично не значущою. Отже середній рівень задоволеності в обох групах буде рівний і не залежить від форми шлюбу.

За методикою визначення особливостей розподілу ролей в сім'ї (Ю. Є. Алешиної, Л.Я. Гозмана, Є.М. Дубовської) ми отримали такі результати в групах жінок що знаходяться в офіційному і не офіційному шлюбі :

Представлення результатів за методикою визначення особливостей розподілу ролей в сім'ї (Ю. Є. Алешиної, Л.Я. Гозмана, Є.М. Дубовської)

Рівень вираженості	Респонденти, що перебувають в офіційному шлюбі			Респонденти, що перебувають в не офіційному шлюбі		
	Виконує чоловік	Виконують обоє	Виконує жінка	Виконує чоловік	Виконують обоє	Виконує жінка
Виховання дітей	2%	23%	75%	3%	35%	62%
Емоційний клімат в сім'ї	0%	15%	85%	3%	33%	63%
Матеріальне забезпечення	67%	27%	7%	67%	25%	8%
Організація розваг	22%	35%	43%	18%	27%	55%
Відповідальність за побут	9%	53%	38%	12%	49%	39%
Від-ність за сексуальне задоволення пари	12%	63%	25%	33%	62%	5%
Організація сімейної субкультури	17%	40%	43%	13%	35%	52%

За результатами бачимо що, ролі у двох групах носять традиційно чоловічий або жіночий характер. Проте відповідальність за якість сексуального життя в 63% пар в обох групах ділиться егалітарно, тобто і чоловік і жінка активні та ініціативні в цій сфері і несуть відповідальність за її якість в парі удвох. Та відповідальність за побут також в половині пар носить егалітарний розподіл, де і чоловік і жінка

опікуються на рівних засадах побутовими питаннями пари/сім'ї.

Математичний аналіз результатів тесту Століна для обох груп показав що значущої різниці у розподілі ролей між чоловіком і дружиною у групах не жінки офіційно одружені та не офіційно одружені – немає. Тільки розподіл відповідальності за сексуальне задоволення в парі різниться в групах. І там і там розподіл має егалітарний характер, проте середні значення тяжіють до різних полюсів, в парах де жінки не вийшли заміж за партнерів відповідальність за сексуальну задоволеність у парі лежить на обох, проте тяжіє до більшої активності чоловіків у цій сфері. А у тих парах де жінки заміжні за своїми партнерами навпаки тяжіє до того що жінки більш активні. Проте розподіл і там і там егалітарний. Тому було зроблено висновок що, відповідальність за якість сексуального життя у сім'ях офіційно одружених та не офіційно одружених в середньому не однаково розподілені, але лежать в одній зоні.

Як бачимо з рисунку нижче розподіл середніх відповідей у групах знаходиться в коридорі від 2,1 до 2,9 балів (що відповідає егалітарному розподілу). Це означає, що в середньому розподіл цієї функції в обох групах лежить в зоні взаємної відповідальності, хоча і не співпадають між собою.

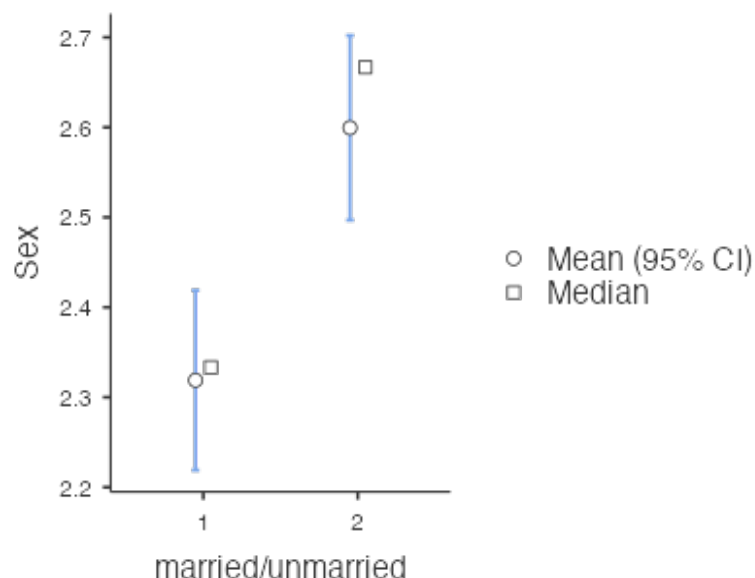

Рис. 3.3 Представлення результатів розподілу відповідальності за сексуальне життя у сім'ях офіційно одружених і не офіційно одружених.

Математичний аналіз розподілу ролей у всіх інших зонах у жінок що офіційно

одружені і не офіційно одружені не показав статистичної різниці. Отже, можна зробити висновок, що форма шлюбу не впливає на розподіл ролей у парі.

Значущої різниці між тим як розподілена відповідальність за хатні питання у групах не має, в обох вона лежить на рівні -2,8 балів, що вказує на егалітарний розподіл який тяжіє до того що жінки трохи більше займаються хатніми обов'язками.

Наступна роль - організація сімейної культури. Відповідальність за цю роль здебільшого лежить на жінках. В офіційно одружених шлюбах більше ця роль розподілена між парою, в не офіційних парах менша їх кількість ділить між собою цю функцію. Математичний аналіз підтверджує рівність середніх у відповідях про розподіл відповідальності за культурний розвиток в офіційно одружених сім'ях і не офіційно одружених на рівні 0,3. Тенденція розподілу відповідальності в не офіційно одружених парах тяжіє до більшої відповідальності жінок за неї, у парах що офіційно одружені тенденція до більш егалітарного розподілу відповідальності за організацію культури в сім'ї.

Дуже схожа ситуація із розподілом функції організації розваг у родинах. Здебільшого це залишається суто жіночою роллю і в офіційних шлюбах і не офіційних шлюбах. Проте серед офіційно одружених більше пар які розподіляють обов'язки за організацію розваг на двох ніж серед пар, що знаходяться у не офіційних стосунках. Математичний аналіз стверджує що статистичної різниці у розподілі відповідальності за організацію розваг у групах одружених пар і не одружених не знайдено.

Як і передбачалося відповідальність за матеріальне забезпечення пар традиційно в обох групах залишається чоловічою. В 67% пар у обох групах це суто чоловіча роль. Математичний аналіз підтверджує що, в середньому розподіл відповідальності за цю роль між групами однакова. Розподіл середніх значень у двох групах майже накладається один на одного. А отже не дивлячись на те одружена пара чи ні, це скоріше культурний елемент, що чоловік відповідальний за матеріальне забезпечення сім'ї.

Наступна роль – відповідальність за емоційний клімат, це така собі

психотерапевтична функція у сім'ї. Її традиційно виконують жінки у обох групах. Нажаль очікуваної значущої різниці у розподілі цієї ролі між групами не знайдено. Те саме підтвердив і математичний аналіз за критерієм Ст'юдента, що в середньому розподіл цієї ролі між групами є схожий і не має ніякої значущої різниці. Тобто незалежно від форми шлюбу, роль емоційної підтримки, вислуховування в сім'ї залишається здебільшого за жінкою.

Таблиця 3.4

Представлення результатів зрівняння середніх відповідей розподілу підтримки емоційного клімату у сім'ї у парах що офіційно одружені та не офіційно одружені за критерієм Ст'юдента

Independent Samples T-Test						
		Statistic	df	p	Mean difference	SE difference
Емоційний клімат	Student`s T	-1.44	118	0.160		

Однак кількість пар, що ділять цю функцію між ними обома росте і вдвічі більша вона серед групи, що знаходиться в не офіційному шлюбі. Тому, хоча аналіз і показав що різниці у розподілу відповідальності за емоційний клімат між одруженими парами і не одруженими в загальному не має. Все ж пари, що знаходяться в не офіційному шлюбі мають тенденцію до більш рівномірного розподілу і зменшення долі лише жіночої відповідальності за емоційний клімат у сім'ї.

Точно така сама ситуація відбувається і при розподілі серед одружених і не одружених відповідальності за виховання дітей. В обох групах це суто жіноча роль. І хоча серед не офіційно одружених аж 35% пар ділить обов'язок по догляду за дітьми на двох, а серед офіційно одружених ця цифра лише 25%. В загально математичний аналіз показує що різниця у розподілі обов'язків по догляду та вихованню дітей між групами одружених офіційно і жінок у цивільному шлюбі не є

значущою.

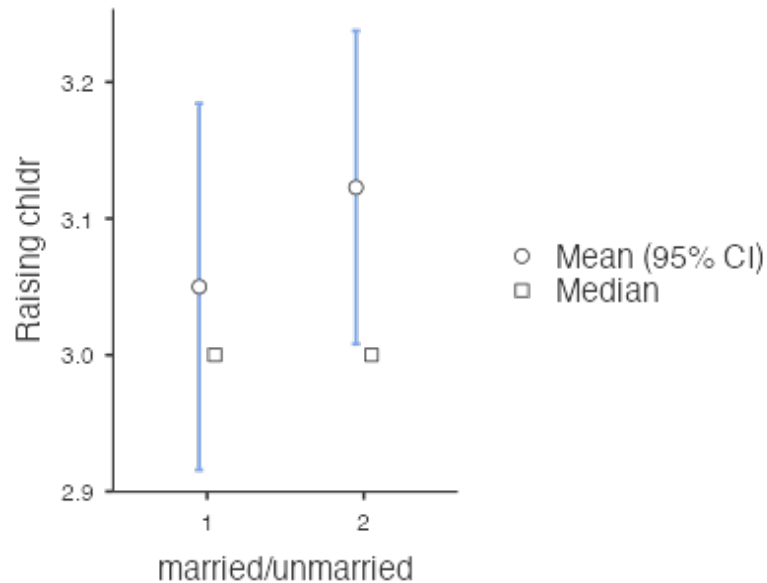

Рис.3.5 Представлення результатів розподілу відповідальності за догляд та виховання дітей у сім'ях офіційно одружених і не офіційно одружених.

З рисунка видно що тенденція до більш егалітарного розподілу у тих хто офіційно не одружений. Можливо через те що, вони більш відповідально ставилися та обидва приймали рішення про народження дитини. Адже народжують не в офіційному шлюбі і страховки в вигляді “шлюбу” нема.

В загальному гіпотеза, що в сім'ях, що перебувають у неоформлених стосунках переважає егалітарний підхід до розподілу ролей не підтвердилася. Жодної статистично значущої різниці між розподілом ролей у парах що офіційно одружені та ні не знайшлося окрім відповідальності за якість сексуальних відносин. Там є кількісна значуща різниця, але якісно обидні групи лежать в одному коридорі значень і мають тільки тут егалітарний розподіл ролей. Відповідальність за побут в половині має егалітарний також розподіл. Всі інші ролі традиційно діляться на суто чоловічі або суто жіночі. Відповідальність за виховання дітей та емоційного клімату пари в не офіційних стосунках показали більш егалітарний розподіл. У всіх функціях, що пов'язані із використанням грошей та формуванні смаків і розподілу часу в сім'ї (розваги, культура) тенденцію до більше егалітарного розподілу показали пари офіційно одружені. Можливо це пов'язано із тим, що жінки

відчувають більше свободи у не офіційних стосунках і легше витрачають гроші на культурний розвиток, розваги не питаючи партнера і тому частіше беруть за ці зони відповідальність лише на себе.

На жаль не можна сказати що в якихось із форм стосунків спостерігається інший розподіл. Він схожий в обох групах і має лише різні тенденції, але вони все одно ще не створюють статистичної різниці у групах. Отже загальний висновок, що форма організації шлюбу не впливає на особливості розподілу ролей у шлюбі та задоволеності шлюбом.

3.2. Аналіз та інтерпретація емпіричного дослідження особливостей задоволеності жінок шлюбом загалом

Наступна частина емпіричного дослідження полягає у тому аби знайти які фактори впливають на рівень задоволеності жінок у шлюбі. Маємо вимірний рівень задоволеності шлюбом за допомогою методики Століна з одного боку та цілий ряд факторів, які за теорією мають впливати на задоволеність шлюбом, а саме: вік жінок, кількість дітей у шлюбі, тривалість шлюбу, готовність до шлюбу, розподіл обов'язків у парі, позитивний та негативний дитячий досвід батьківського шлюбу.

Для цієї мети було використано регресійний аналіз. Результат якого видно у наступній таблиці. Де залежною змінною є задоволеність жінок своїм шлюбом. За результатами декількох ітерацій моделі, було виділено змінні які мають статично значущий зв'язок із залежною змінною. Тому у результаті було виділено шість незалежних змінних у моделі: стаж у шлюбі(довжина стосунків), досвід у дитинстві(позитивний чи негативний досвід батьків, задоволеності їх своїм шлюбом), рівень готовності до шлюбу, кількість дітей, відповідальність за емоційний клімат у сім'ї, відповідальність за формування культурних звичок і традицій у сім'ї. Як видно в таблиці нижче по показнику детермінації R^2 , загалом усі незалежні змінні пояснюють залежну змінну - задоволеність шлюбом аж на 40%, що вказує на хорошу якість моделі.

Результати регресійного аналізу впливу різних факторів на задоволеність своїм шлюбом жінок

Model Fit Measures				
Model	R	R²		
	0,637	0,406		
Model Coefficients - Задоволеність (за методикою Століна)				
Predictor	Estimate	SE	t	p
<i>Intercept</i>	-0,068	0,216	-0,315	0,753
<i>стаж у шлюбі</i>	-0,0561	0,0168	-3,376	0,001
<i>дитячий досвід</i>	0,2186	0,0818	2,264	0,009
<i>Готовність до шлюбу</i>	0,511	0,0738	6,921	< ,001
<i>Кількість дітей</i>	-0,174	0,119	-1,46	0,001
<i>Відпов-ть за ем.клімат</i>	-0.2386	0,104	-2,30	0,024
<i>Відп-ть за формування культур. звичок сім'ї</i>	0,1886	0,0971	-1,94	0,032

Показник стаж у шлюбі має негативний вплив на задоволеність шлюбом. При збільшенні стажу шлюбу на 1 рік, рівень задоволеності шлюбом падає на 0,056. Наша вибірка справді показує що жінки зі збільшенням стажу у шлюбі показують зниження задоволеності шлюбом. Проте після 10 років шлюбу ця тенденція змінюється на протилежну і після 10 років шлюбу задоволеність шлюбом починає рости. Жінок що у шлюбі 10 і більше років лише 16% у нашій виборці.

Дитячий досвід є важливим прогностичним елементом для майбутньої задоволеності шлюбом. Результат регресійного аналізу показує, що якщо жінки вказують на те що їх батьки були задоволені своїм шлюбом (тобто вони мали позитивний дитячий приклад сімейних стосунків) рівень задоволеності шлюбом які

вони вказують зростають на 0,21. Регресійний аналіз підтверджує результати статистичного аналізу де жінки що вказували у анкеті про те що їх батьки були задоволені своїм шлюбом мали в вищий середній рівень задоволеності шлюбом ніж група жінок, що вказували про те що їх батьки не були задоволені своїм шлюбом. Що є логічною і підтверджує багато інших досліджень у різних країнах, де науковці теж приходили до того, що позитивний дитячий досвід сімейної системи має позитивний вплив на побудову дітьми задовільних стосунків у майбутньому.

Готовність до шлюбу також має статистичний і сисний вплив на задоволеність шлюбом . Результат показує що збільшення рівню готовності до шлюбу на одиницю веже до збільшення рівня задоволеності шлюбом на 0,51. Це найбільший вплив з усіх факторів. І він логічний, чим більше підготовлена до шлюбу жінка, тим більше задоволена вона своїм шлюбом. Чим краще вона готова до стосунків, тим якісніші стосунки вона може будувати із партнером і тим рівень задоволеності буде більше від таких стосунків.

Регресійний аналіз також показав вплив кількості дітей на задоволеність шлюбом, а саме, що із кожною наступною дитиною рівень задоволеності шлюбом у жінок падає на 0,17. І правда жінки із більшою кількістю дітей мали нижчий рівень задоволеності шлюбом, це може бути пояснена тим, що діти забивають велику частину часу на себе і жінки мають менше часу на своїх партнерів, що веде до зниження якості стосунків і в результаті до зменшення задоволеності шлюбом. Такі результати показували багато дослідників, що включали до досліджень жінок із малими дітьми.

Лише два показники з усіх обов'язків які ділять чоловік і жінка у сім'ї показали вплив на задоволеність шлюбом жінок. Відповідальність за емоційний клімат. Регресійний аналіз показав, що при переході відповідальності за емоційний клімат у сім'ї переходить повністю до жінки, задоволеність шлюбом падає на 0,23. Тобто, чим більше жіночою стає ця роль в сім'ї тим важче стає жінці, адже лише вона вислуховує і виконує психотерапевтичну роботу у парі одна, задовольняє потреби партнера і сім'ї у захисті, підтримці та особистому комфорті. Це веде до

стомлення, вигорання і до не задоволеності шлюбом. А саме цю функцію вважають прямою що корелює із задоволеністю шлюбом, адже вона спрямована на те аби партнери слухали, емоційно підтримували один одного, виражали симпатію та допомагали розібратися із проблемами один одному. Якщо ця функція лише на жінці, це важко

А от із іншою функцією в сім'ї все навпаки. При переході відповідальності за функцію формування культурних звичок та традицій у сім'ї до жінки, задоволеність шлюбом росте на 0,18. Це може бути пояснена тим, що жінкам важливо формувати культурне дозвілля для пари та способи проведення часу разом, спільні захоплення та інтереси. Адже саме достатня кількість часу разом, спільні теми, інтереси вважається важливим аспектом якісних стосунків

Розподіл інших ролей виявився не важливим для задоволеності жінок своїм шлюбом, так само як і форма шлюбу також виявилася не важливою і не має статистичного впливу і не корелює із задоволеністю шлюбом .

Кореляційний аналіз який був також проведений показує що, задоволеність корелює із також іншими, показниками. Це розподіл ролей за матеріальне забезпечення та розподіл відповідальності за побутові справи.

Таблиця 3.7

Результати кореляційного аналізу різних факторів

	Задоволеність Століна	Виховання дітей	Побут	Культура
Готовність	0.526	-0.211		
	< .001	0.021		
Ем.клімат		0.274		0.404
		0.002		< .001
Матеріальне забезпечення	-0.200	0.225	0.274	
	0.029	0.013	0.003	
Дитинство	0.309			

	< .001			
Стаж у шлюбі	-0.237			
	0.009			
Побут	0.326			
	< .001			

Кореляційний аналіз підтверджує що задоволеність шлюбом має сильний прямий зв'язок із готовністю до шлюбу. Обернений середній зв'язок із розподілом відповідальності за матеріальне забезпечення. Зростання відповідальності за матеріальне забезпечення сім'ї веде до погіршення задоволеності шлюбом. Прямий середній зв'язок мають дитячий досвід жінок та розподіл побутових обов'язків. Обернений середній зв'язок задоволеність є між задоволеністю шлюбом та стажем у шлюбі(що ми побачили у регресійному аналізі).

3.3. Практичні рекомендації

Навіть у досвідчених сім'ях із міцними стосунками час від часу можуть виникати конфлікти, які можуть перерости у конфліктні ситуації. Інформування клієнтів про проблеми є важливим способом роботи з парами, що конфліктують, та подружжям, що не задоволене своїм шлюбом. Важливо інформувати подружжя про можливі шляхи виходу з конфліктних ситуацій. Кожен із подружжя може піти за консультацією до психолога чи психотерапевта або вони(подружжя) можуть піти на сімейну консультацію.

Результатом дослідження нашого та багатьох інших вчених було визначено, що задоволеність шлюбом є суб'єктивною оцінкою, а факторів що впливають на задоволеність шлюбом носять:

- внутрішньо-персональний елемент (готовність до шлюбу, установки та психоемоційний розвиток і дитячий досвід)
- міжособистісний у парі (розподіл обов'язків, задоволеністю психологічною атмосферою в родині, спілкуванням, дружньою

схильністю подружжя один до одного, турботою, кількістю дітей) та соціальний з боку суспільства.

Із внутрішньо-персональними, індивідуальними установками слід звернутися в індивідуальну терапію. Саме там жінка зможе оцінити свій шлюб для себе, своє місце у ньому та чого вона бажає там реалізувати, які цілі має, які ресурси черпає, із якими складнощами і труднощами стикається. Методами індивідуальної психотерапії можуть бути багато в залежності від напрямку у якому практикує психотерапевт, там відбувається дослідження індивідуального світу людини. Робота із дитячим досвідом, обробка за інтеграція травматичних історій, повернення контролю над життям, дослідження бажань, потреб та пошук творчого способу їх реалізації в тим умовах що жінка живе, повернення відповідальності за себе, своє життя та рішення що приймає вона. Результатом індивідуальної терапії вже може бути збільшення задоволеності шлюбом.

Виходячи із результатів нашої вибірки важливою темою для роботи у індивідуальній терапії є

- Обробка дитячого досвіду жінок. А саме їх рольову модель побудову сімейних стосунків які вони бачили у батьків. Робота з ідентифікацією та переробкою сімейних інтроектами про сім'ю, шлюб, стосунки і їх побудову.
- Робота із проєкція які теж були сформовані сімейною системою та системою виховання у сім'ї. Вихід за рамки проєкцій про шлюб, стосунки і перевірка їх на реалістичність.

Проте роботою із сімейною системою та стосунками пари зазвичай займається - сімейний психолог. Під час сімейного консультування психологи знайомлять клієнтів з основами сімейної психології, щоб вони могли зрозуміти вплив сімейних проблем на психічне здоров'я та психологічні шляхи виходу з конфліктних ситуацій. Розв'язання конфлікту у парі – це процес пошуку рішення проблеми, що задовольняє обидві сторони. Важливим є зберегти особисте значення кожного з них. Для повного розв'язання конфліктних ситуацій необхідно спочатку усунути

причини та суб'єкти конфліктів. Вирішення конфліктних ситуацій у подружніх парах є одним із головних завдань сімейної психотерапії та консультування, оскільки сімейні конфлікти створюють психо-травмуюче середовище для всіх членів сім'ї, що може призвести до деформацій та погіршення особистості через постійний вплив негативних емоцій. Процес сімейної психотерапії можна розділити на три важливі елементи: формування ставлення до сімейної терапії або скоріше мотивації участі у ній, загальна характеристика організації та проведення психотерапії і методи сімейної психотерапії.

Важливими темами для сімейної терапії виходячи із результатів аналізу даних які ми мали у нашому дослідженні:

- Розподіл господарсько-побутових обов'язків. Особливо з появою дітей. Коли жінка витрачає левову долю свого часу на дітей, а не на стосунки із партнером, або на себе. Саме тут важливо аби розподіл обов'язків був на двох і чоловік допомагав
- Культура та спільне дозвілля (Для того, щоб пара була щаслива своїм шлюбом, необхідно, щоб вони проводили достатньо часу разом у веселих заходах. Тобто не просто дивитися телевізор в одній кімнаті, а робити веселі речі для обох. Жінкам важливо організовувати культурне дозвілля)
- Психосоціальний клімат сім'ї. До них відносяться: задоволеність психологічним кліматом сім'ї, задоволеність спілкуванням, наявність психологічної підтримки один одного.

Як індивідуальна так і сімейна терапія вимагає від її учасників високої мотивації адже треба організуватися, витримувати невпевненість і небажання розкривати всі аспекти сімейного або просто свого життя, переживання що будуть підніматися можуть погіршити стосунки і задоволеність шлюбом ще більше, ну і по третє – не має готових рішень. А ні в індивідуальній терапії, а ні в сімейній терапії терапевт не має готових рішень для складних моментів . Парі у сімейного терапевта, або жінці в індивідуальній терапії доведеться дискутувати, спілкуватися, робити

вправи аби знайти рішення.

Психотерапевти намагаються організувати цю мотивацію для клієнта під час першого сеансу. Перша зустріч має вирішальне значення для подальшої психотерапії, оскільки за цей час з'ясовується складність конфліктної ситуації, з якою має справу психотерапевт. Методики сімейної психотерапії – це низка дій психотерапевта для вирішення певних психотерапевтичних проблем. Технології діляться на такі категорії: директиви, дослідження сім'ї, дослідження конкретних ситуацій у сім'ї, сімейне обговорення, навчання ведення діалогу та дискусій, внесення об'єктивності у подружні стосунки, умовне спілкування, обмін нотатками, грати роль сім'ї, розвиток умінь і навичок.

Програми корекційної роботи для підвищення задоволеності шлюбом розробляються індивідуально під кожну пару психотерапевтом в залежності в напрямку у якому від практикую і від технік які є у нього в арсеналі та від ситуації і індивідуальності пари що звернулась за допомогою. Одним із напрямів практичної діяльності психологів є консультування.

Психологи-консультанти повинні виховувати атмосферу дружніх і довірливих стосунків з клієнтами. Він зобов'язаний зберігати конфіденційність клієнта, поважати його особистість, поважати всі його проблеми, повністю виключати суб'єктивні висловлювання і не чинити прямого виховного тиску (визначити мотивацію кожного з подружжя, створити можливості для кожного члена сім'ї висловити своє ставлення до важких сімейних ситуацій, розвивати позитивне терапевтичне ставлення до партнерів у парі, визначити та засвоїти основні характеристики подружніх стосунків, сформувані уявлення про позитивні та негативні риси кожного з подружжя, визначте рівень емпатії та емпатії пари про свого партнера, зібрати інформацію про фактори, що призводять до конфлікту, визначити модель стосунків і як взаємодіє подружжя, повідомити подружжю, що в процесі консультування вся увага має бути зосереджена на поточному моменті та майбутньому їхніх стосунків).

Інша техніка, яка зазвичай використовується в сімейній терапії, - це арт-

терапія. Ця методика допомагає позбутися сильних емоцій, допомагає в інтерпретації та діагностичній роботі, допомагає в аналізі сімейних ролей і стосунків, а також дозволяє визначити рівень здатності до взаємодії.

Ще один цікавий прийом у сімейній терапії – використання елементів психодрами – рольової гри з імпровізованим сюжетом. Наприклад, техніки створення вітчизняної скульптури. Терапія цим методом може бути використана для вивчення труднощів у стосунках між членами сім'ї. Активна практика для стимулювання здатності відчувати або висловлювати почуття. Для відкритого дослідження почуттів у контрольованих умовах. Чудово підходить для емоційного розслаблення.

Висновки до розділу 3

В результаті проведеного опитування та збору даних. Наша вибірка склала 144 респонденти. Після виключення із вибірки 24 респондентів що вибивалися із розподілу ми змогли привести розподіл до нормального. Фінальний розмір вибірки склад 120 жінок. Половина вибірки, а саме 51% складають респонденти віком від до 30 років, 88% мають не більше 1 дитини, а 82% знаходяться у шлюбі до 10 років. Із аналізу анкети було видно що лише 18% жінок бачили своїх батьків задоволеними своїм шлюбом. Проте серед самих жінок задоволеність своїм шлюбом вказали аж 75%. А високу готовність до шлюбу показали аж 83% жінок. Можемо зробити висновок що, не дивлячись на негативний або відсутній приклад батьківського шлюбу, жінки все ж показують високу готовність до шлюбу за високий рівень задоволеності шлюбом, значно частіше ніж їх батьки. Аналіз розподілу ролей загальної вибірки показав що, більшість ролей мають традиційний, чоловічий або суто жіночий характер. Проте відповідальність за якість сексуального життя у парі та відповідальність за побут мають егалітарний розподіл.

Далі ми поділили вибірку на дві рівні групи за ознакою соціального статусу, аби побачити яка різниця у групах є. Гіпотеза була у тому, що жінки мають різний

рівень задоволеності шлюбом у різних його формах. Очікувалось, що одружені та не одружені жінки покажуть різну готовність до шлюбу, задоволеністю шлюбом та різний розподіл ролей у сім'ї, а саме, більш егалітарний, а не традиційний. Одна вибірка це жінки, що знаходяться у не офіційному шлюбі. Друга вибірка це жінки, що знаходяться у офіційному шлюбі, тобто одружені.

За результатними математичного аналізу ми знайшли статистичну різницю між одруженими офіційно жінками і жінками у не офіційному за критерієм стажу у шлюбі. Математичний аналіз показав що в середньому стаж у шлюбі жінок що знаходяться в офіційному шлюбі і не офіційному шлюбі не однаковий. Гіпотеза про те що, якщо не одружилися в перші два роки, то і не одружаться підтвердилась. Гіпотеза що, одружені в середньому мають довші стосунки підтвердилась також. Робимо висновок що, офіційне затвердження шлюбу можливо створює підґрунтя для його довшого існування.

Математичний аналіз за критерієм Стьюдента підтвердив що в середньому різниця між кількістю дітей у жінок що знаходяться у офіційному шлюбі та не офіційному шлюбі має статистичну різницю. Отже можна зазначити що форма шлюбу також впливає на кількість дітей, ті хто в офіційному шлюбі в середньому мають більше дітей. Хоча існує загальна тенденція до зменшення народження дітей у всіх сім'ях.

В результаті статистичного аналізу , більшу задоволеність своїм шлюбом показують батьки тих жінок, що знаходяться у неофіційному шлюбі. В середньому батьки жінок що знаходяться у не офіційних стосунках були більше задоволені своїм шлюбом, ніж батьки жінок, що знаходяться у офіційному шлюбі. Була гіпотеза що, жінки маючи негативний приклад батьківської сім'ї не будуть йти в офіційний шлюб. Проте вийшло навпаки, саме жінки що обрали офіційний шлюб мали негативний приклад батьківської сім'ї. Можливо вони бачивши негативний приклад вирішили в своїм сім'ях виправити все. Жінки, що знаходяться у офіційних стосунках показують в середньому кращу підготовленість до шлюбу. Можливо через те, що жінки у офіційних стосунках бачили значно більше негативних

прикладів не задоволеності шлюбом своїх батьків, зробили більше висновків і помилки своїх батьків не повторюють у своїх стосунках. Або тому що, в середньому шлюб цих жінок довший і вони мають більший досвід і тому показали кращу готовність до шлюбу. А отже вони мають кращий прогноз на задоволеність своїм шлюбом в подальшому.

Математичний аналіз не підтвердив наші гіпотези. В результаті аналізу за критерієм Стюдента та Мана -Уїтні, статистичної різниці у задоволеності шлюбом між групами жінок що знаходяться у офіційних стосунках і не офіційних стосунках – не має. Гіпотеза про те що більше готові до шлюбного життя жінки в офіційному шлюбі будуть більше задоволені своїм життя – не підтвердилося. Отже, середній рівень задоволеності в обох групах буде рівний і не залежить від форми шлюбу.

Проте ми помітили що жінки в офіційних стосунках схильні оцінювати краще свій шлюб. Всі жінки, що не змогли оцінити свій шлюб в анкеті, потрапили у групу невдоволених своїм шлюбом. Жінки у не офіційному шлюбі більш критичнів оцінці свого шлюбу і недооцінювали його. Жінки, що офіційно одружені були схильні вказувати кращій стан свого шлюбу ніж показав пізніше тест Столін, вони схильні казати краще про свій шлюб, ніж є насправді, що може вказувати на самонавіювання.

Розподіл ролей в обох групах також не має статистичної різниці. Всі ролі традиційно мають або суто жіночий, або суто чоловічий розподіл. Єдиний аспект де була різниця між групами це – відповідальність за якість сексуального життя у парі. Математичний аналіз підтверджує що середні значення балів при розподілі ролей у обох групах лежать у зоні їх загальної відповідальності за сексуальне життя. Але вони не співпадають. Тому можемо зробити висновок що відповідальність за якість сексуального життя у сім'ях офіційно одружених та не офіційно одружених в середньому не однаково розподілена , але лежить в одній зоні. В зоні між суто жіночою роллю та взаємним розподілом. Відповідальність за побут також в половині пар має егалітарний розподіл, проте різниці між офіційно одруженими парами і не одруженими не має. В середньому розподіл обов'язків між групами у

цій зоні виглядають однакою. Розподіл відповідальності за формування культури та організацію розваг в офіційно одружених сім'ях і не офіційно одружених сім'ях залишаються в обох групах в 43% пар суто жіночою. Як і передбачалося відповідальність за матеріальне забезпечення пар традиційно в обох групах залишається чоловічою. В 67% пар у обох групах це суто чоловіча роль. Розподіл середніх значень у двох групах майже накладається один на одного. А отже не дивлячись на те одружена пара чи ні, це скоріше культурний елемент, що чоловік відповідальний за матеріальне забезпечення сім'ї. Аналіз показав що, незалежно від форми шлюбу, роль емоційної підтримки, вислуховування в сім'ї та виховання дітей залишається здебільшого за жінкою. Однак кількість пар, що ділять цю функцію між ними обома росте і в двічі більша вона серед групи, що знаходиться в не офіційному шлюбі.

Отже, не можна сказати, що в сім'ях, що перебувають у неоформлених стосунках переважає егалітарний підхід до розподілу ролей ми не можемо, хоча і була така гіпотеза. Вона не підтвердилась. Жодної статистично значущої різниці між розподілом ролей у парах що офіційно одружені та ні не знайшлося. Всі інші ролі традиційно діляться на суто чоловічі або суто жіночі. Функціях виховання дітей та емоційного клімату пари в не офіційних стосунках показали більш егалітарний розподіл через тих пар що ділять на двох обов'язки ніж пари що в офіційному шлюбі. У всіх функціях, що пов'язані із використанням грошей та формуванні смаків і розподілу часу в сім'ї (розваги, культура, побув) тенденцію до більше егалітарного розподілу показали пари офіційно одружені. Серед них більша частин пар все ж ділить відповідальність за ці функції на двох. Можливо це пов'язано із тим, що жінки відчують більше свободи у не офіційних стосунках і легше витрачають гроші на культурний розвиток, розваги та хатні витрати не питаючи чоловіка і тому частіше беруть за ці зони відповідальність лише на себе. На жаль не можна сказати що в якихось із форм стосунків спостерігається інший розподіл. Він схожий в обох групах і має лише різні тенденції, але вони все одно ще не створюють статистичної різниці у групах. Отже загальний висновок, що форма

організації шлюбу не впливає на особливості розподілу ролей та задоволеності шлюбом.

Регресійний аналіз задоволеності шлюбом показав що, задоволеністю шлюбом залежить від стажу у шлюбі(довжина стосунків), досвіду у дитинстві(чи мали жінки позитивний досвід батьківської сім'ї і задоволеності їх своїм шлюбом), рівня готовності до шлюбу, кількості дітей, відповідальності за емоційний клімат у сім'ї, відповідальності за формування культурних звичок і традицій у сім'ї. Зі збільшення стажу, зменшується задоволеність, перші 10 років стосунків найважчі, тут жінки з кожним роком вказують про меншу і меншу задоволеність шлюбом. Збільшення кількості дітей також негативно впливає на задоволеність шлюбом, зменшення часу разом та збільшення навантаження на жінку із появою дітей веде до зменшення рівня задоволеності шлюбом. Ще одним фактором що погіршує задоволеність шлюбом жінок це збільшення їх відповідальності за емоційний клімат у сім'ї, коли лише жінка може вислухати, підтримати та забезпечити задоволення потреби у прийнятті та безпеці і не лише жіноча роль у стосунках.

Позитивно на задоволеність шлюбом впливає дитячий досвід жінок. Ті жінки, що мали позитивний досвід і бачили своїх батьків задоволеними своїм шлюбом мали гарний шаблон для наслідування і показують більший рівень задоволеності шлюбом, можливо відтворюючи свій позитивний досвід коли виростають у майбутніх стосунках. Ще одним позитивним прогностичним фактором є готовністю до шлюбу. Чим вищий рівень готовності до шлюбу, тим більша задоволеність шлюбом. Що є логічним. Адже психологічна, моральна готовність до шлюбу веде до адекватного ставлення та побудови стосунків, що у свою чергу веде до якості цих стосунків і задоволеності ними. Останнім показником що має позитивний вплив на задоволеність шлюбом у регресійній моделі, це розподіл відповідальності за формування культурних цінностей сім'ї і чим більше жінка формує культурні особливості, смаки та інтереси сім'ї тим вищий рівень задоволеності шлюбом жінки демонструють. Схоже що спільне дозвілля та формування способів культурного проведення часу дуже важливо і жінки вбачають у ньому велику цінність для

стосунків і в результаті для задоволеності шлюбом.

За результатами дослідження рекомендаціями щодо підвищення рівня задоволеності шлюбом жінок є два шляхи : індивідуальна терапія для самих жінок та сімейна терапія для пари загалом.

Наше дослідження підтвердило результати великої кількості європейських досліджень і визначили що задоволеність шлюбом це позитивна суб'єктивна оцінка подружніх стосунків, максимально наближена до уявлення про ідеальну сім'ю. А фактори що впливають на задоволеність шлюбом носять:

- внутрішньо-індивідуальний або навіть персональний елемент (готовність до шлюбу, установки та психоемоційний розвиток і дитячий досвід)
- міжособистісний (міжособистісне спілкування, розподіл обов'язків, задоволеність психологічним кліматом сім'ї, спілкування, дружні тенденції між подружжям, турбота, кількість дітей) і соціальні аспекти суспільства

Робота з дитячим досвідом, робота з інтеграцією травматичних подій, відновлення контролю над життям, дослідження бажань, потреб і пошук творчого способу їх реалізації в умовах життя жінки, повернення відповідальності за себе, своє життя та рішення, які вона приймає. робить. Результатом індивідуальної терапії вже може бути підвищення задоволеності шлюбом.

За результатами нашої вибірки важливою темою індивідуальної терапевтичної роботи є:

- Звернення до дитячого досвіду жінок. Передивитися модель побудови сімейних стосунків яку вони відтворюють споглядаючи на батьків у дитинстві. Робота з ідентифікацією та переробкою сімейних інтроєктів про сім'ю, шлюб, стосунки і їх побудову.
- Робота із проєкція які теж були сформовані сімейною системою та системою виховання у сім'ї. Вихід за рамки проєкцій про шлюб, стосунки і перевірка їх на реалістичність.

Важливими темами для сімейної терапії виходячи із результатів аналізу даних які ми мали у нашому дослідженні:

- Розподіл господарсько-побутових обов'язків. Особливо з появою дітей. Коли жінка витрачає левову долю свого часу на дітей, а не на стосунки із партнером, або на себе. Саме тут важливо аби розподіл обов'язків був на двох і чоловік допомагав
- Культура та спільне дозвілля (Для того, щоб пара була щаслива своїм шлюбом, необхідно, щоб вони проводили достатньо часу разом у веселих заходах. Тобто не просто дивитися телевізор в одній кімнаті, а робити веселі речі для обох. Жінкам важливо організовувати культурне дозвілля)
- Психосоціальний клімат сім'ї. До них відносяться: задоволеність психологічним кліматом сім'ї, задоволеність спілкуванням, наявність психологічної підтримки один одного.

ВИСНОВКИ

Слово "шлюб" бере початок від давньослов'янського — святкова обіцянка або домовленість. Шлюб — обов'язково суспільно визнаний і легітимізований в рамках закон, чи звичаєвим правом союз. Походження поняття «цивільного» шлюбу достеменно не відомо. Називають цивільним шлюбом, оскільки відносини його учасників регулюються цивільним, а не сімейним правом. Сім'я же має складнішу систему стосунків, ніж шлюб, адже сім'я зазвичай, об'єднує не тільки пару, але й їх дітей.

Науковці дають наступну інтерпретацію поняттю задоволеності шлюбом. В їх дослідженнях задоволеність шлюбом можна визначається як персональне, суб'єктивне ставлення індивіда до власних подружніх стосунків.

На початку 70-х років американські дослідники виділили три блоки факторів впливу на стосунки: а) дошлюбні умови формування; б) соціально-економічні; в) інтер-персональні та внутрішньо-парні. Аналіз психологічної літератури з питання про офіційний і не офіційний шлюб показують, що в якості соціально - психологічного феномена незареєстрований союз чоловіка і жінки несе в собі багато в чому всі труднощі шлюбного союзу, але має більше свободи, адже не має формального і юридичного тиску.

Задоволеність шлюбом є ефективним фактором протистояння психологічному тиску на жінку та гарантією більш щасливого життя загалом.

Дослідники активно наголошують на важливості таких аспектів як : подружній успіх, домовленості, дружні відносини та адаптація для задоволеності шлюбом. Також автори вказали що важливим предикторами є вік, освіта, дохід жінки, професія та досвід того чи був успішним шлюб батьків цієї жінки. Гендерний розподіл ролей у парі є особливим елементом вивчення і вважається також важливим фактором, що впливає на задоволеність шлюбом.

Основою дослідження є визначення особливостей задоволеності жінок

шлюбом загалом. Другою задачею є дізнатися чи існує різниця у задоволеності сімейним життям жінок що знаходяться у різних формах шлюбу (офіційному і не офіційному). Для проведення емпіричного дослідження були застосовані такі методики:

- методика на визначення особливостей розподілу ролей у сім'ї (Ю. Є. Альошина, Л.Я. Гозман, Є.М. Дубовська).
- тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І.Ф.Юнди).
- тест-опитувальник задоволеності шлюбом (В.Столїна, Т.Романова, Г.Бутенко).
- інтерв'ю (вік, стать, скільки років в шлюбі, задоволеність);

Чисельність вибірки досліджуваних становить 120 осіб (100% жінки). Середній вік вибірки досліджуваних становить 31 рік. Вибірка із 120 жінок була поділена на дві групи по 60 респонденток у кожній. Перша група – жінки в не офіційному шлюбі, друга група – жінки в офіційному шлюбі.

Перша частина дослідження розглядала форму шлюбу як важливий елемент задоволеності шлюбом і фактор впливу на шлюбом загалом. В результаті проведення статистичної та математичної обробки даних і зрівняння груп за критерієм Мана-Уїтні (були шкали з розподілом, що відхиляється від нормального) та Стьюдента ми отримали розбіжності за шкалами у групах жінок що були в офіційному та не офіційному шлюбі :

- стажу в шлюбі (довші стосунки у тих жінок, які в офіційному шлюбі)
- кількості дітей (більше дітей також у тих жінок хто в офіційному шлюбі)
- готовності до шлюбної взаємодії (кращий рівень готовності до шлюбу показали жінки, що в офіційному шлюбі)
- розподілом відповідальності за якість сексуальних стосунків у парі (тяжіє до різних полюсів , але і в тій і в тій групі залишається в рамках егалітарного розподілу)

Ми можемо сказати, що стаж у шлюбі мають більший ті, хто знаходиться у офіційному шлюбі. Гіпотеза що, одружені в середньому мають довші стосунки підтвердилася.

Жінки, що знаходяться у офіційних стосунках показують в середньому кращу підготовленість до шлюбу. Можливо через те, що жінки у офіційних стосунках бачили значно більше негативних прикладів не задоволеності шлюбом своїх батьків, зробили більше висновків і помилки своїх батьків не повторюють у своїх стосунках. Або тому що, в середньому шлюб цих жінок довший і вони мають більший досвід і тому показали кращу готовність до шлюбу.

Різниця у розподілі ролей між групами статистично значущою була лише у сфері сексуального життя. Математичний аналіз підтверджує що середні значення балів при розподілі ролей у обох групах лежать в егалітарній зоні розподілу. Відповідальність за якість сексуального життя у сім'ях офіційно одружених та не офіційно одружених в середньому неоднаково розподілена, але лежать в одній зоні. В зоні між суто жіночою роллю та взаємним розподілом.

Результат дослідження показав що в середньому задоволеність шлюбом рівна в жінок що одружені, та не одружені. Гіпотеза про те що більше готові до шлюбного життя жінки в офіційному шлюбі будуть більше задоволені своїм шлюбом не підтвердилася. Значущої різниці у задоволеності шлюбом та розподіл ролей у шлюбі в середньому за показником офіційно оформленого шлюбу та не офіційно оформленого шлюбу знайдено не було. Можна зробити загальний висновок що, форма шлюбу не впливає на задоволеність жінок своїм шлюбом та не впливає на задоволеність жінок своїм шлюбом.

Друга частина емпіричного дослідження була у тому аби дізнатися які фактори мають вплив на задоволеність жінок своїм шлюбом. Теоретично очікувалося що усі фактори що є у вибірці мають вплив. Для цього аналізу був використаний метод – лінійного регресійного аналізу. Де залежною змінною є задоволеність жінок своїм шлюбом а не залежними змінними є: стаж у шлюбі (довжина стосунків), досвід у дитинстві (чи були батьки задоволені шлюбом), рівень готовності до шлюбу, кількість дітей, відповідальність за емоційний клімат у сім'ї, відповідальність за формування культурних звичок і традицій у сім'ї. Показник детермінації в моделі склав – 40%, тому вийшла якісна модель опису задоволеності

жінок.

Результат регресійної моделі показав що на задоволеність шлюбом впливають наші 6 факторів:

- дитячий досвід (позитивний дитячий досвід, коли батьки жінки були задоволені шлюбом позитивно впливає на майбутню задоволеність шлюбом. Вони мають позитивний приклад, який наслідують у своїх майбутніх стосунках)
- готовність до шлюбу (чим вищий рівень підготовки до шлюбу, тим вищий рівень задоволеності шлюбом показували жінки), цей показник і справді можна вважати прогностичним, рівень кореляції в нього найвищий із задоволеністю шлюбом
- відповідальність за формування культурних звичок сім'ї(чим більше жінка забирає на себе роль формування культурного дозвілля пари/сім'ї чи вищий рівень задоволеності шлюбом)
- стаж у шлюбі (чим довші стосунки, тим менше задоволені ними жінки)
- кількість дітей (із народженням дитини падає задоволеність шлюбом жінок)
- відповідальність за емоційний клімат у сім'ї (чим більше падає роль на жінку за психоемоційну підтримку партнера і сім'ї тим більше падає рівень задоволеності шлюбом)

Наша вибірка також демонструє що після 10 років шлюбу тенденція впливу на задоволеність шлюбом змінюється на протилежну і після 10 років шлюбу задоволеність шлюбом починає зростати. Жінок що у шлюбі 10 і більше років лише 16% у нашій вибірці, то скоріше за все тенденція ця не вважалася у нашій вибірці, але точно має місце бути і залишиться для майбутнього дослідження.

Велика кількість досліджень показує що кількість дітей в залежності від того якого вони віку у парі можуть дати як негативний вплив на задоволеність шлюбом так і позитивний. На самому початку, після народження і поки діти малі, вони змінюють життя жінки радикально, час проведення із партнером зменшується, їх

стосунки змінюються і це негативно впливає на задоволеність шлюбом. Проте дослідження пар, де діти вже дорослі і більш самостійні вказують що наявність дітей позитивно впливає на задоволеність шлюбом. Отже якщо, чоловіки допомагатимуть своїм партнеркам, коли діти народжуються, та будуть приділяти їм час, це допоможе нівелювати негативний ефект появи маленьких дітей у парі.

Лише дві сфери обов'язків у сім'ї показали зв'язок і вплив на задоволеність шлюбом жінок. Відповідальність за формування культурного дозвілля для пари, спільні хобі та інтереси. Можливо саме жінки у парі розуміють важливість проведення часу разом, наявність спільних інтересів як головний фактор якості стосунків. Другою важливою функцією – емоційний клімат. Вважається однією із основ задоволеності стосунками у парі, адже саме розподіл обов'язків по підтримці, вислуховуванню та прийняттю один одного є запорукою розуміння і комфортного та безпечного відчуття себе у парі. І перекладання лише на жінку цієї функції веде до вигоряння і до не задоволеності шлюбом. Адже обидва мають ділити цю роль порівну у парі.

Результати дослідження показують що багато факторів впливає на задоволеність шлюбом жінок. У нашому дослідженні були знайдені лише частина цих факторів. Вони відносяться як до індивідуальних особливостей (дитячий досвід, установки як результат виховання, соціальний вплив групи у якій було формування психіки) та міжособистісні фактори (вміння розмовляти, домовлятися, розподіляти зобов'язання і обов'язки).

Із внутрішньо-персональними, індивідуальними установками може допомогли індивідуальна терапія в результаті якої можна опрацювати та інтегрувати результати виховання, токсичних інтроєктів, травматичного дитячого і юнацького досвіду та інше). А от із міжособистісними складнощами працює сімейна терапія та сімейний психолог. Під час сімейного консультування психологи знайомлять клієнтів з основами сімейної психології, щоб вони могли зрозуміти вплив сімейних проблем на психічне здоров'я та психологічні шляхи виходу з конфліктних ситуацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія: навч.посіб. / В.В.Вербець, О.А.Субот, Т.А. Христюк .- К.: Кондор, 2019.- 550с.
2. Психология семейных отношений. Курс лекций. – М. : Апрель – Пресс,Изд – во ЭКСМО – Пресс, 2010. - 512 с.
3. Грачева Т.А. Мирозрение супружеской пары и удовлетворенность браком / Т.А. Грачева – Дипл. Раб. – Рязань, 2013 г. – 53 с.
4. Правознавство: Підручник (Авт. кол.: Демський С. Е., Ковальський В.С., Колодій А. М. (керевник авт. кол.) та інші; за ред.В.В.Копейчикова. – 6 – е вид., стер. –К. : Юрінком Інтер, 2012. – 547 –549 с.
5. Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах: тематична державна доповідь паро становище сімей в Україні за підсумками 2001. – К.:Державний ін – т проблем сім'ї та молоді, 2012. – 92 – 99 с.
6. Кочубей Б. Без отца.// Семья и школа. – 1990 - № 10 – С 22 – 25.
7. Реан А. А., Андреева Т. В. Психологические проблемы гражданского брака // Вестник БФУ им. И. Канта. 2009. №5. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/psihologicheskie-problemy-grazhdanskogo-braka> (дата обращения: 22.10.2013).
8. Алешина Ю.Е. Цикл развития семьи: исследования и проблемы // Вестник МГУ. Сер.14. Психология. – 1987. - N2. - 28 с
9. Алешина Ю.Е., Гозман Л.Я., Дубовская Е.М. Социально- психологические методы исследования супружеских отношений: Спецпрактикум по социальной психологии. – М.: Изд-во МГУ, 1997- 468 с
10. Агафонов Л. Н. Методические проблемы изучения стабильности брачных отношений. – М., 1999. - 369 с

11. Алёшина Ю.Е. Удовлетворённость браком и межличностное восприятие в супружеских парах с различным стажем совместной жизни // Автореф. дисс. ... канд. психол. наук. М., 1985. 24 с.
12. Ачильдиева Е.Ф. Методичні аспекти досліджень стабільності шлюбу: Дисс. канд. екон. наук. - М., 1985 - 359 с
13. Голод С. И. Стабильность семьи: социальный и демографический аспекты. Л., 1984, - 25 с.
14. Дмитренко О.К. Соціально-психологічні чинники стабільності шлюбу роки подружнього життя: Дисс. канд. психол. наук. - Київ, 1989. - 189 с
15. Волкова О.Н. Соціально-психологічні чинники подружньої сумісності. Питання психології - №2, 1989. С.36-44
16. Шавлов А.В. Фактори задоволеності шлюбом у ній кадрового військового - у Росії: Дисс. канд. соц. наук. - М., 1995. - 198 с
17. Смірнова Н.В. Моделі взаємодії подружжя і їх задоволеність шлюбом - Автореф. дис... канд. психол. наук: / Н.В. Смірнова – СПб, - 2015 р.
18. Андреева Т. В., Кононова А. В. Распределение ролей в молодой семье. - СПб.: СПбГУ, 2012, - 23 с.
19. Навайтис Г. Семья в психологической консультации М.: НПО «Модэк», 1999, - 260 с.
20. Андреева Т.В., Бакулина Ю.А. Представления молодых супругов о распределении семейных ролей и удовлетворенности браком. – СПб, 1996, - 30 с.
21. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. – СПб.: Питер, 2012, - 544 с.
22. Добрынина О.А. Проблема формирования благоприятного социально-психологического климата семьи: Автореф. дис... канд. наук. – М., 1993. - 168 с
23. Шишкина О.В. К вопросу о современных супружеских отношениях // Психология и педагогика – новая интеграция. Материалы 24-й научной конференции СПб ГАФК им. П.Ф.Лесгафта. – СПб., 1998. – 170 с.

24. Almo H.S. Without benefit of clergy: Cohabitation as a noninstitutionalized marriage role / Eds. K. Knalf, H. Grace // *Families across the life cycle: Studies from nursing*. Boston, 1978.
25. Крайг Г. Психология развития. 7-е междунар. изд. СПб.; М., 2012.
26. Blumstein P., Schwartz P. *American couples*. New York, 1983.
27. Kurdek L., Schmitt /. Early development of relationship quality in heterosexual married, heterosexual cohabiting, gay, and lesbian couples // *Developmental Psychology*. 1986. 48. P. 305-309.
28. Делис Д. Парадокс страсти. М, 1994.
29. Ковалев С. В. Психология современной семьи. М., 1988.
30. Кривцова Е.В., Мартынова Т.Н. Семья глазами студенческой молодежи // Психологические проблемы современной российской семьи: матер, всерос. науч. конф. / под ред. В.К. Шабельникова, А.Г. Лидерса. Ч. 1. М., 2013.
31. Kazim, S. M., & Rafique, R. (2021). Predictors of Marital Satisfaction in Individualistic and Collectivist Cultures: A Mini Review. *Journal of Research in Psychology*, 3(1), 55-67. <https://doi.org/10.31580/jrp.v3i1.1958>
32. Mirhosseini F, Nasirian M, Bastami F, Zamani-Alavijeh F. The Predictors of Marital Satisfaction among Married Women and Men. *Journal of Education and Community Health*. 2020;7(4). P.239-246
33. Yoo J. Gender Role Ideology, Work–Family Conflict, Family–Work Conflict, and Marital Satisfaction Among Korean Dual-Earner Couples. *Journal of Family Issues*. June 2021.
34. Finzi-Dottan, Ricky, and Miriam Schiff. “Couple Relationship Satisfaction: The Role of Recollection of Parental Acceptance, Self-Differentiation, and Spousal Caregiving.” *Journal of Social and Personal Relationships* 39, no. 2 (February 2022): 179–97.
35. Bowen M. The use of family theory in clinical practice. *Compr Psychiatry*. 1966 Oct;7(5):345-74. doi: 10.1016/s0010-440x(66)80065-2. PMID: 5922263.
36. Dew J, Wilcox WB. If Momma ain't happy: Explaining declines in marital satisfaction among new mothers. *J Marriage Fam*. 2011;73: 1–12.

37. Twenge JM, Campbell WK, Foster CA. Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta-Analytic Review. *Journal of Marriage and Family*. John Wiley & Sons, Ltd; 2003. pp. 574–583.
38. Gjerdingen DK, Chaloner K. Mothers' Experience with Household Roles and Social Support During the First Postpartum Year. *Women Heal*. 1994;21: 57–74.
39. Kowal M, Groyecka-Bernard A, Kochan-Wójcik M, Sorokowski P (2021) When and how does the number of children affect marital satisfaction? An international survey. *PLoS ONE* 16(4): e0249516. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249516>
40. Nelson SK, Kushlev K, English T, Dunn EW, Lyubomirsky S. In Defense of Parenthood: Children Are Associated With More Joy Than Misery. *Psychol Sci*. 2013;24: 3–10.
41. Gjerdingen DK, Chaloner K. Mothers' Experience with Household Roles and Social Support During the First Postpartum Year. *Women Heal*. 1994;21: 57–74.
42. Eagly AH, Wood W, Diekmann AB. Social role theory of sex differences and similarities: A current appraisal. In: Eckes T, Trautner HM, editors. *The developmental social psychology of gender*. Mahwah, NJ: Erlbaum; 2000. pp. 123–174
43. Hatfield F, Utne MK, Traupmann J. Equity theory and intimate relationships. In: Burgess R, Huston TL, editors. *Social Exchange in Developing Relationships*. New York: Academic Press; 1979. pp. 99–134.
44. Utne MK, Hatfield E, Traupmann J, Greenberger D. Equity, Marital Satisfaction, and Stability. *J Soc Pers Relat*. 1984;1: 323–332.
45. Dean LR, Carroll JS, Yang C. Materialism, perceived financial problems, and marital satisfaction. *Fam Consum Sci Res J*. 2007;35: 260–281
46. Aubé N, Linden W. Marital disturbance, quality of communication and socioeconomic status. *Can J Behav Sci / Rev Can des Sci du Comport*. 1991;23: 125–132
47. Schumm WR, Webb FJ, Bollman SR. Gender and marital satisfaction: Data from the national survey of families and households. *Psychol Rep*. 1998;83: 319–327
48. Tong, W., Jia, J., He, Q., Lan, J., & Fang, X. (2021). The trajectory of marital satisfaction among Chinese newlyweds: Intrapersonal, interpersonal, and stress predictors. *Developmental Psychology*, 57(4), 597–608

49. SimengDonga1QinnanDongbHaiyanChenbc SimengDong, QinnanDong, HaiyanChen. (2022). Mothers' parenting stress, depression, marital conflict, and marital satisfaction: The moderating effect of fathers' empathy tendency. *Journal of Affective Disorders* (49), 682-690
50. Archuleta, K. L. (2013). Couples, money, and expectations: Negotiating financial management roles to increase relationship satisfaction. *Marriage & Family Review*, 49(5), 391-411.

ДОДАТКИ

Додаток А. Загальна таблиця результатів

№	Форма шлюбу (1 - не офіційний і 2- офіційний)	Питання інтерв'ю					Тест Століна	Готовність до шлюбу (прогностичний показник задоволеності за І.Ф. Юндою)	Методика Волкової А.Н.						
		возраст	года в браке	дети	удовлетв.браком родителей (1-нет;2-не знаю; 3 - да)	собственнаяудовлетворенность браком (1-нет;2-не знаю; 3 - да)	Задоволеність шлюбом		Виховання дітей	Емоційний клімат в сім'ї	Матеріальне забезпечення	Організація розваг	Роль "хазяїна", "хазяйки"	Сексуальний партнер	Організація сімейної субкультури
1	1	24	2	0	2	3	41	88	2,3	3,0	1,2	3,4	2,1	2,0	4,0
2	1	21	2	0	1	3	41	90	2,5	3,2	1,0	3,0	2,3	2,1	3,9
3	1	30	9	1	3	3	30	65	2,7	3,4	2,8	2,6	2,5	2,2	3,8
4	1	29	9	1	3	3	39	78	2,9	3,6	1,6	2,2	2,7	2,3	3,7
5	1	30	6	1	3	2	32	67	3,1	3,8	1,4	1,8	2,9	2,4	3,6
6	1	38	6	1	3	3	33	65	3,3	4,0	2,2	1,4	3,1	2,5	3,5
7	1	27	4	1	3	3	33	67	3,5	4,2	3,0	1,0	3,3	2,6	3,4
8	1	26	4	1	1	1	23	51	3,7	4,4	3,2	2,6	3,5	2,7	3,3
9	1	27	5	1	2	3	35	69	3,9	4,0	1,4	1,2	3,7	2,8	3,2
10	1	35	8	1	3	3	42	85	3,3	4,0	2,2	1,4	3,1	2,5	3,5
11	1	33	8	1	2	3	42	90	3,8	3,4	2,3	1,0	3,6	2,8	3,2
12	1	23	2	0	3	3	33	78	3,9	2,5	2,4	1,8	3,7	2,8	3,2
13	1	22	2	0	3	3	40	86	2,3	3,0	1,2	3,4	2,1	2,0	4,0
14	1	35	4	0	3	3	42	89	2,5	3,2	1,0	3,0	2,3	2,1	3,9
15	1	26	2	0	3	3	42	85	3,0	2,3	1,0	3,0	3,3	2,0	2,0
16	1	24	5	0	1	3	38	95	2,7	2,7	2,0	2,3	3,0	2,0	2,7
17	1	32	10	1	1	1	28	53	3,3	3,0	2,3	3,7	3,3	3,0	3,3
18	1	27	4	0	3	3	39	98	2,7	3,3	1,0	3,0	2,3	2,7	2,3
19	1	34	8	1	3	3	41	88	3,0	2,7	1,0	2,3	1,7	2,0	2,0
20	1	26	2	0	3	3	42	85	3,0	2,3	1,0	3,0	3,3	2,0	2,0
21	1	31	5	0	1	3	38	95	2,7	2,7	2,0	2,3	3,0	2,0	2,7

22	1	33	10	1	1	1	28	53	3,3	3,0	2,3	3,7	3,3	3,0	3,3
23	1	24	4	0	3	3	39	98	2,7	3,3	1,0	3,0	2,3	2,7	2,3
24	1	29	8	1	3	3	41	88	3,0	2,7	1,0	2,3	1,7	2,0	2,0
25	1	28	10	2	1	1	20	68	4,0	3,3	2,0	3,3	2,7	2,7	2,7
26	1	28	2	0	3	3	39	95	2,3	2,3	2,0	2,7	2,7	2,3	2,7
27	1	28	2	0	1	3	42	76	3,0	3,0	2,7	3,0	2,7	2,3	3,0
28	1	32	3	0	1	1	21	95	3,0	2,7	3,0	3,0	2,3	2,0	2,3
29	1	40	10	0	1	1	33	88	3,3	3,0	2,3	3,7	2,3	2,7	2,7
30	1	36	6	0	1	2	36	71	2,7	2,0	1,7	2,3	2,3	2,3	1,7
31	1	37	7	3	2	3	44	90	2,0	3,0	1,0	3,3	1,7	1,7	2,3
32	1	41	10	1	3	3	44	110	4,0	2,7	2,0	3,0	1,7	2,7	2,7
33	1	29	4	0	1	2	31	100	3,0	3,0	1,7	2,7	2,0	2,0	3,3
34	1	37	12	3	1	3	42	100	3,0	2,3	2,0	3,3	3,3	2,7	2,7
35	1	42	16	2	2	2	34	88	4,0	3,3	1,0	3,0	3,7	1,7	3,0
36	1	30	2	0	1	1	25	63	3,0	3,0	1,3	2,0	3,0	2,0	1,7
37	1	34	6	1	1	3	42	99	3,2	2,2	1,8	2,2	2,1	2,2	2,2
38	1	29	2	0	2	3	39	89	3,3	2,4	1,3	3,3	3,0	2,7	3,0
39	1	31	3	1	3	3	36	76	3,2	3,7	1,3	3,2	3,0	1,7	3,1
40	1	26	2	0	3	3	44	98	2,0	2,0	1,8	2,4	2,5	1,8	2,3
41	1	36	7	1	1	1	23	52	3,7	3,8	1,9	3,7	3,2	2,3	3,3
42	1	22	1	0	3	3	45	85	3,2	3,3	1,7	3,4	3,5	2,5	3,4
43	1	28	4	0	2	1	29	80	3,0	3,2	1,6	3,8	2,6	1,7	3,1
44	1	29	5	1	3	3	44	71	3,6	3,4	2,7	2,4	1,8	2,4	3,0
45	1	23	1	1	3	3	41	81	3,4	2,1	1,6	3,0	3,7	3,0	3,7
46	1	33	8	0	1	2	31	62	3,8	3,1	1,8	3,0	3,1	1,8	1,8
47	1	30	3	0	3	3	41	95	2,7	3,1	2,0	3,2	2,6	2,7	3,3
48	1	32	8	1	1	1	30	60	3,2	3,2	1,3	1,9	2,5	2,9	2,6
49	1	44	16	1	2	2	38	83	3,1	2,9	1,0	3,5	3,7	1,5	3,1
50	1	29	2	0	3	3	43	92	2,6	2,6	1,0	3,3	2,4	1,6	3,2
51	1	33	2	0	3	3	44	101	3,7	3,3	1,8	1,4	3,3	2,2	3,5
52	1	29	8	1	1	3	21	63	4,0	3,6	1,0	3,2	1,5	2,5	3,0
53	1	37	11	1	1	3	42	100	2,4	3,2	2,6	2,6	3,8	2,1	1,8
54	1	27	4	0	3	3	42	96	2,7	2,3	2,0	3,7	2,4	2,5	2,4
55	1	23	1	0	3	3	45	97	2,2	3,3	2,5	3,9	2,8	2,4	2,7
56	1	30	7	1	1	3	42	103	2,3	2,7	2,6	2,7	2,6	2,8	2,5
57	1	28	4	0	3	3	45	98	2,5	3,4	2,4	2,6	2,7	2,9	2,5
58	1	38	9	1	1	1	22	48	3,1	3,1	2,7	1,9	3,9	2,5	2,3

59	1	39	8	1	3	3	41	99	2,9	2,8	3,0	3,3	3,0	2,0	2,2
60	1	24	2	0	3	3	42	97	2,5	2,7	3,2	3,3	3,0	2,3	2,4
61	2	30	4	0	3	3	41	90	2,7	3,4	2,8	2,6	2,5	2,2	3,8
62	2	31	6	0	1	3	34	81	2,9	3,6	1,6	2,2	2,7	2,3	3,7
63	2	29	6	0	1	3	42	95	3,1	3,8	1,4	1,8	2,9	2,4	3,6
64	2	30	3	1	1	1	16	43	3,3	4,0	2,2	1,4	3,1	2,5	3,5
65	2	30	3	1	1	3	27	65	3,5	4,2	3,0	1,0	3,3	2,6	3,4
66	2	22	4	1	1	3	42	90	3,7	4,4	3,2	2,6	3,5	2,7	3,3
67	2	23	4	1	3	3	45	98	3,9	4,0	1,4	1,2	3,7	2,8	3,2
68	2	25	5	1	2	3	38	72	3,1	3,8	1,4	1,8	2,9	2,4	3,6
69	2	25	5	1	3	3	28	42	3,3	4,0	2,2	1,4	3,1	2,5	3,5
70	2	24	2	0	2	3	41	89	3,8	3,4	2,3	1,0	3,6	2,8	3,2
71	2	21	2	0	2	3	43	96	3,9	2,5	2,4	1,8	3,7	2,8	3,2
72	2	27	2	0	3	3	45	101	3,8	3,4	2,3	1,0	3,6	2,8	3,2
73	2	21	2	0	1	3	44	99	3,9	2,5	2,4	1,8	3,7	2,8	3,2
74	2	23	1	0	3	3	44	100	2,3	3,0	1,2	3,4	2,1	2,0	4,0
75	2	23	1	0	2	3	37	88	2,5	3,2	1,0	3,0	2,3	2,1	3,9
76	2	40	14	2	2	1	15	105	2,7	3,3	1,7	2,7	3,7	3,3	3,3
77	2	27	3	1	1	3	41	57	3,0	3,0	2,0	3,3	1,7	2,3	3,0
78	2	25	1	0	2	3	38	115	3,0	3,0	2,0	2,0	3,3	2,7	3,0
79	2	34	9	1	1	3	28	83	3,0	3,0	2,0	2,3	2,7	3,0	2,3
80	2	31	9	2	1	1	22	93	2,0	3,7	1,3	3,7	2,7	2,7	3,0
81	2	35	12	1	3	3	41	93	3,3	3,3	2,0	3,3	3,7	2,7	2,7
82	2	30	1	1	2	3	43	90	3,0	3,0	1,7	3,0	3,0	2,7	2,0
83	2	29	7	1	2	3	39	93	3,7	2,7	2,0	4,0	3,3	3,0	2,3
84	2	39	15	1	1	1	25	95	3,0	3,0	1,7	3,0	3,3	3,0	2,3
85	2	41	14	2	3	3	42	110	3,0	3,0	1,7	3,3	2,3	2,0	3,0
86	2	43	13	1	1	3	39	83	3,0	2,7	1,3	3,3	2,0	2,3	2,7
87	2	37	8	1	3	2	28	90	3,3	3,3	1,3	3,0	1,7	3,0	2,3
88	2	40	19	1	1	3	38	90	2,7	2,7	1,3	2,0	2,3	2,7	2,3
89	2	34	11	2	3	3	39	90	2,7	3,7	2,0	3,3	3,0	2,0	2,3
90	2	36	10	1	1	3	37	76	3,0	3,0	2,0	3,3	2,3	2,3	2,7
91	2	32	11	1	3	1	17	81	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	1,7	1,7
92	2	38	13	1	2	3	41	100	3,7	3,0	2,0	2,7	2,7	9,0	3,0
93	2	24	4	0	3	3	42	105	3,3	3,0	1,7	2,7	2,3	2,7	2,0
94	2	33	11	1	3	3	46	90	2,7	3,0	1,3	2,7	2,7	3,0	2,3
95	2	39	18	2	1	3	33	115	3,0	3,0	2,7	3,7	2,3	2,3	3,3
96	2	45	15	2	2	1	25	100	4,0	3,7	2,3	2,7	4,0	2,7	3,0
97	2	38	8	1	3	3	42	105	3,3	3,3	1,0	2,3	2,3	3,3	2,0
98	2	40	16	1	1	3	36	110	4,0	3,0	2,3	3,7	2,7	3,3	2,7
99	2	37	10	3	1	3	41	105	3,0	3,3	1,0	3,0	4,0	2,3	1,7
100	2	21	2	0	1	1	18	64	3,3	2,3	2,3	3,0	3,3	2,3	2,3
101	2	34	11	2	1	3	40	95	3,3	3,3	1,3	3,0	2,3	3,3	2,7

102	2	27	2	0	3	3	34	90	3,0	3,0	2,3	2,3	3,0	3,0	2,0
103	2	26	3	0	1	3	38	105	2,7	3,0	2,0	3,3	2,7	2,3	2,7
104	2	34	5	2	1	3	34	105	3,0	3,0	2,0	2,7	2,7	2,3	2,7
105	2	30	5	1	1	3	38	98	3,0	2,3	2,0	4,0	4,0	3,3	3,3
106	2	39	5	0	1	2	41	105	2,7	3,0	2,0	2,3	2,3	2,7	2,0
107	2	48	15	1	3	3	37	88	3,0	3,0	1,7	3,0	3,0	2,3	2,3
108	2	32	2	0	1	1	10	71	3,7	3,0	3,3	4,0	3,3	2,0	1,7
109	2	44	1	3	1	3	44	95	3,3	3,0	2,7	2,7	3,0	2,7	3,0
110	2	39	12	1	2	3	33	91	2,7	3,0	1,3	2,7	3,3	2,7	2,7
111	2	33	8	2	2	3	36	78	3,0	3,3	1,3	2,7	1,7	2,7	2,7
112	2	34	12	1	2	1	12	57	2,3	2,3	1,7	2,3	2,3	2,0	2,0
113	2	25	3	0	1	3	45	78	3,0	3,0	2,7	2,7	2,0	3,0	2,7
114	2	26	2	0	1	3	30	85	2,7	3,0	2,0	2,0	2,7	3,3	2,7
115	2	32	10	1	3	1	25	86	3,0	3,0	2,3	2,3	2,3	2,7	2,3
116	2	31	1	0	1	3	40	100	3,0	2,7	1,3	2,3	3,0	2,3	2,7
117	2	40	12	1	3	1	24	88	3,0	3,0	2,0	2,3	2,7	1,7	3,0
118	2	31	5	1	1	3	39	88	3,0	3,3	2,3	3,0	3,0	2,7	2,3
119	2	30	5	0	1	3	34	78	4,0	3,0	2,0	3,0	1,7	2,3	2,7
120	2	37	5	0	2	3	33	95	2,7	3,0	1,3	3,0	2,7	3,0	1,3

Додаток Б Питання інтерв'ю

Протокол інтерв'юера

1. Імя респондента, Стать, Вік
2. Скільки років перебуває в шлюбі?
3. Чи є діти?

а)Так (один, двоє, троє, більше);

б)Ні.

(Якщо відповідь а)Так – підкресліть потрібну кількість)

4. Чи задоволені батьки своїм сімейним життям? а)Так;

б)Ні;

в)Не знаю.

(Якщо відповідь а)Так - питання 5 пропустіть).

5. Чи задоволений респондент своїм сімейним життям?

а)Так;

б)Ні;

в) Не знаю.

Додаток Д Бланки використаних методик

Методика №1 (Методика на определение особенностей распределения ролей в семье (Ю. Е. Алешина, Л.Я. Гозман, Е.М. Дубовская))

Инструкция к тесту

Просим вас ответить на ряд вопросов, касающихся некоторых моментов организации семейной жизни. Для каждого вопроса предлагается набор вариантов ответов: выберите, пожалуйста, тот ответ, который в большей мере отражает ваши идеальные представления о распределении ролей в семье.

1. От кого в большей степени зависит настроение в семье?
 - 1) в основном настроение зависит от жены;
 - 2) в большей степени настроение зависит от жены, но и от мужа
 - 3) в большей степени настроение зависит от мужа, но и от жены
 - 4) в основном настроение зависит от мужа.
2. Если возникнет необходимость, кто из супругов в первую очередь найдет, где можно занять крупную сумму денег?
 - 1) это сделает жена;
 - 2) это сделает жена, но и муж тоже;
 - 3) это сделает муж, но и жена тоже;
 - 4) это сделает муж.
3. Кто в семье чаще приглашает в дом гостей?
 - 1) чаще приглашает муж;
 - 2) обычно приглашает муж, но и жена тоже;
 - 3) обычно приглашает жена, но и муж тоже;
 - 4) чаще приглашает жена.
4. Кого в семье больше заботит уют и удобство квартиры?
 - 1) в основном мужа;
 - 2) в большей степени мужа, но и жену тоже;
 - 3) в большей степени жену, но и мужа тоже;
 - 4) в основном жену.
5. Кто чаще первым целует и обнимает другого?
 - 1) обычно это делает муж;
 - 2) обычно это делает муж, но и жена тоже;
 - 3) обычно это делает жена, но и муж тоже;
 - 4) обычно это делает жена.
6. Кто в семье решает, какие газеты и журналы выписывать?

- 1) обычно решает жена;
 - 2) обычно решает жена, но и муж тоже;
 - 3) обычно решает муж, но и жена тоже;
 - 4) обычно решает муж.
7. По чьей инициативе чаще ходите в кино, театр?
- 1) по инициативе мужа;
 - 2) в основном по инициативе мужа, но и жены тоже;
 - 3) в основном по инициативе жены, но и мужа тоже;
 - 4) по инициативе жены.
8. Кто в семье играет с маленькими детьми?
- 1) основном жена;
 - 2) чаще жена, но и муж тоже;
 - 3) чаще муж, но и жена тоже;
 - 4) в основном муж.
9. От кого зависит взаимная удовлетворенность интимными отношениями?
- 1) в основном это зависит от мужа;
 - 2) в большей степени это зависит от мужа, но и от жены тоже;
 - 3) в большей степени это зависит от жены, но и от мужа тоже;
 - 4) в основном это зависит от жены.
10. Почти все супружеские пары время от времени испытывают трудности в интимных отношениях: как вы считаете, от кого это может зависеть в семье (вольно или невольно) в большей степени?
- 1) чаще от мужа;
 - 2) обычно от мужа, но и от жены тоже;
 - 3) обычно от жены, но и от мужа тоже;
 - 4) чаще от жены.
11. Чьи жизненные принципы и правила (отношение ко лжи, обязательность выполнения обещаний и т. д.) должны быть определяющими в семье?
- 1) жизненные принципы жены;
 - 2) как правило жены, но в некоторых случаях и мужа;
 - 3) как правило мужа, но в некоторых случаях жены;
 - 4) жизненные принципы мужа.
12. Кто в семье следит за поведением маленьких детей?
- 1) в основном это делает жена;
 - 2) чаще это делает жена, а иногда и муж;
 - 3) чаще это делает муж, а иногда и жена;
 - 4) в основном это делает муж.
13. Кто в семье ходит с ребенком в кино, театр, цирк и на прогулки и т. д.?
- 1) в основном это делает муж;
 - 2) в большей степени муж, а иногда и жена;
 - 3) в большей степени жена, а иногда и муж;
 - 4) в основном это делает жена.
14. Кто в семье в большей степени обращает внимание на самочувствие другого?
- 1) муж;

- 2) в большей степени муж, но и жена тоже;
 - 3) в большей степени жена, но и муж тоже;
 - 4) жена.
15. Представьте себе такую ситуацию: у обоих супругов появилась возможность сменить работу на более высокооплачиваемую, но менее интересную. Кто должен сделать это в первую очередь?
- 1) это сделает жена;
 - 2) скорее жена, чем муж;
 - 3) скорее муж, чем жена;
 - 4) это сделает муж.
16. Кто в семье занимается повседневными покупками?
- 1) в основном муж;
 - 2) в большей степени муж, но и жена тоже;
 - 3) в большей степени жена, но и муж тоже;
 - 4) в основном жена.
17. Кто в семье имеет больше оснований обижаться на равнодушие, черствость, бестактность другого?
- 1) муж;
 - 2) в большей степени муж, но и жена тоже;
 - 3) в большей степени жена, но и муж тоже;
 - 4) Жена.
18. Если в семье возникнут денежные трудности, то кто из супругов займется поисками дополнительного заработка?
- 1) это сделает муж;
 - 2) в первую очередь это сделает муж, но и жена тоже;
 - 3) в первую очередь это сделает жена, но и муж тоже;
 - 4) это сделает жена.
19. Кто в семье планирует, как и где провести отпуск?
- 1) в основном жена;
 - 2) чаще жена, но и муж принимает участие;
 - 3) чаще муж, но и жена принимает участие;
 - 4) в основном муж.
20. Кто в семье вызывает представителей различных ремонтных служб и ведет с ними переговоры?
- 1) обычно это делает жена;
 - 2) чаще это делает жена, но иногда и муж;
 - 3) чаще это делает муж, но иногда и жена;
 - 4) обычно это делает муж.

Методика №2 (Тест-карта оценки готовности к семейной жизни (И.Ф. Юнда)

Чтобы определить готовность к семейной жизни, юношам и девушкам нужно выбрать в каждой из десяти предложенных ниже ситуаций по одному из трех

вариантов и подсчитать результаты в баллах по шкале оценок для каждого из трех вариантов поведения («П»- правильное, «В»- возможное, «Н»- неверное)

Типичные ситуации, варианты поведения.

I. У юноши (девушки) неприятности на работе:

- 1) недовольство, упреки в нерасторопности, неумении ладить с начальством, решать производственные вопросы;
- 2) спокойно-дружеские отношения, иногда с утешением и разделением огорчения;
- 3) сопереживание, проявление нежности, стремление успокоить, поддержать уверенность в правоте.

II. Встреча гостей – родителей, родственников и друзей:

- 1) прием простой, без особого энтузиазма, чайный стол с обсуждением семейных проблем и новостей;
- 2) прием без всякого энтузиазма, без проявлений признаков должного уважения, в разговоре порой проскальзывает недовольство;
- 3) прием в торжественной обстановке, с празднично накрытым столом, любимыми кушаньями гостей, культурно - развлекательной программой

III. Совместные покупки, заготовка продуктов:

- 1) дружное обсуждение планов, в реализации которых все члены семьи принимают посильное, но активное участие;
- 2) единоличное принятие решения, один из супругов отдает распоряжения, другой выполняет их;
- 3) безучастное отношение к предстоящему, отрицательные высказывания по поводу планов с последующей критикой сделанного, ссорами по этому поводу.

IV. «Мне некогда, я работаю»:

- 1) рассуждения типа: «Работа на работе, а дома время – семье, личной жизни»; отрицательная, порой раздражительная реакция на производственные проблемы;
- 2) отношение к занятости супруга (супруги) понимающее, хотя и без особого интереса к его (ее) профессии;
- 3) уважительное отношение к профессии, успехам, живой интерес к работе супруга (супруги) и трудовым проблемам.

V. Забота об уюте, эстетике быта, чистоты одежды, белья; уборка квартиры, приготовление пищи с учетом различных вкусов:

- 1) рассуждения типа: «Идеальный порядок в доме – моя мечта, но одна (один) я не в состоянии справиться, нужны помощник и стимул»;
- 2) предпочтение самостоятельных занятий домоводством с адекватным восприятием доброжелательной критики и пожеланий, без отказов от полезной помощи;
- 3) рассуждения типа: «Признаю, что порядок в доме – хорошо, но заниматься им нет никакого желания; если бы кто-то взял уборку, стирку и приготовление пищи на себя, я была (был) бы очень рада (рад)».

VI. Сексуальные отношения:

- 1) сдержанность и умеренность в достижении сексуального удовлетворения;

- 2) сексуальные отношения занимают доминирующее место в семейной жизни, все остальное имеет соподчиненное значение;
- 3) половая жизнь отодвигается на задний план, главные интересы сосредоточены на материальном обеспечении, социальном престиже, трудовой деятельности.

VII. Забота о потомстве:

- 1) рассуждения типа: «Поживем для себя, подумать о ребенке не поздно и через несколько лет»; «Ребенок в семье нужен, но хочу не более одного».
- 2) Желание иметь как можно больше детей;
- 3) Желание иметь двоих-троих детей.

VIII. Забота о воспитании детей:

- 1) предоставление ребенку возможности самовоспитания, свободы выбора и действий;
- 2) стремление к разностороннему (интеллектуальному, психоэмоциональному и физическому) развитию ребенка;
- 3) противопоставление интеллектуальных и спортивно-физических наклонностей; курс на одностороннее развитие способностей.

IX. Самосовершенствование в рамках семьи:

- 1) Забота о всестороннем развитии каждого, индивидуальное овладение мастерством, выработка активной жизненной позиции;
- 2) развитие в старринге (все только вдвоем, вместе), взаимное ограничение социальной активности;
- 3) досуг без целевых устремлений, поощрение свободного времяпровождения.

X. Выбор и развитие коммуникабельности:

- 1) импонирует скромное поведение в обществе, добросовестный труд не связан со стремлением завоевать всеобщее внимание, но ценится умение отстаивать свои позиции;
- 2) главным считается умение «не высовываться, быть незаметным в общении вне семьи, а порой и дома»;
- 3) стремление совершенствовать манеры поведения и формы общения, утверждать и с достоинством представлять свою семью и себя лично.

Методика №3 Тест-опросник удовлетворенности браком (В.В. Столин, Т.Л. Романова, Г.П. Бутенко)

Текст методики

1. Когда люди живут близко, как это происходит в семейной жизни, они неизбежно теряют взаимопонимание и остроту восприятия другого человека:
 - а) верно;
 - б) не уверен;
 - в) неверно.
2. Ваши супружеские отношения приносят вам:

- а) скорее беспокойство и страдания;
- б) затрудняюсь ответить;
- в) скорее радость и удовлетворение.

3. Родственники и друзья оценивают ваш брак:

- а) как удавшийся;
- б) нечто среднее;
- в) как неудавшийся.

4. Если бы Вы могли, то:

- а) Вы бы многое изменили в характере Вашего супруга;
- б) трудно сказать;
- в) Вы бы не стали ничего менять.

5. Одна из проблем современного брака в том, что все «приедается», в том числе и сексуальные отношения:

- а) верно;
- б) трудно сказать;
- в) неверно.

6. Когда Вы сравниваете Вашу семейную жизнь с семейной жизнью Ваших друзей и знакомых, Вам кажется:

- а) что Вы несчастнее других;
- б) трудно сказать;
- в) что Вы счастливее других.

7. Жизнь без семьи, близкого человека – слишком дорогая цена за полную самостоятельность:

- а) верно;
- б) трудно сказать;
- в) неверно.

8. Вы считаете, что без Вас жизнь Вашего супруга была бы неполноценной:

- а) да, считаю;
- б) трудно сказать;
- в) нет, не считаю.

9. Большинство людей в какой-то мере обманываются в своих ожиданиях относительно брака:

- а) верно;
 - б) трудно сказать;
 - в) неверно.
10. Только множество различных обстоятельств мешает подумать Вам о разводе:
- а) верно;
 - б) не могу сказать;
 - в) неверно.
11. Если бы вернулось время, когда Вы вступали в брак, то Вашим мужем мог бы стать:
- а) кто угодно, только не теперешний супруг;
 - б) трудно сказать;
 - в) возможно, что именно теперешний супруг.
12. Вы гордитесь, что такой человек, как Ваш супруг, – рядом с Вами:
- а) верно;
 - б) трудно сказать;
 - в) неверно.
13. К сожалению, недостатки Вашего супруга часто перевешивают его достоинства:
- а) верно;
 - б) затрудняюсь ответить;
 - в) неверно.
14. Основные помехи для счастливой супружеской жизни кроются:
- а) скорее всего, в характере Вашего супруга;
 - б) трудно сказать;
 - в) скорее в Вас самих.
15. Чувства, с которыми Вы вступали в брак:
- а) усилились;
 - б) трудно сказать;
 - в) ослабли.
16. Брак притупляет творческие возможности человека:
- а) верно;
 - б) трудно сказать;

- в) неверно.
17. Можно сказать, что Ваш супруг обладает такими достоинствами, которые компенсируют его недостатки:
- а) согласен;
 - б) нечто среднее;
 - в) нет, не согласен.
18. К сожалению, в Вашем браке не все обстоит благополучно с эмоциональной поддержкой друг друга:
- а) верно;
 - б) трудно сказать;
 - в) неверно.
19. Вам кажется, что Ваш супруг часто делает глупости, говорит невпопад, неуместно шутит:
- а) верно;
 - б) трудно сказать;
 - в) неверно.
20. Жизнь в семье, как Вам кажется, не зависит от Вашей воли:
- а) верно;
 - б) трудно сказать;
 - в) неверно.
21. Ваши семейные отношения не внесли в жизнь того порядка и организованности, которых Вы ожидали:
- а) верно;
 - б) трудно сказать;
 - в) неверно.
22. Не правы те, кто считает, что именно в семье человек меньше всего может рассчитывать на уважение:
- а) согласен;
 - б) трудно сказать;
 - в) не согласен.
23. Как правило, общество Вашего супруга доставляет Вам удовольствие:
- а) верно;
 - б) трудно сказать;

в) неверно.

24. По правде сказать, в Вашей супружеской жизни нет и не было ни одного светлого момента:

а) верно;

б) трудно сказать

в) неверно.